

Vliegtuig- bouwers

door
JOH. van HULZEN

G. F. CALLENBACH - NIJKERK

Vliegtuighouwers

door

Joh. van Hulzen

G. F. Callenbach — Uitgever — Nijkerk

1. DE VLIEGTUIGBOUWERS.

„Eén kist is genoeg, Edu.”

„Néén, Hans, twee heb je er nodig. Twee kisten en twee planken.”

„Je kunt toch náást elkaar zitten.”

„Bestaat niet. Ze zitten áchter elkaar.”

„Maar vraag jij dan die tweede kist maar. En waarvoor moet je nog een plank hebben?”

„Anders kan het toch geen tweedekker worden. Tweedekker — twee vleugels, twee planken.”

Hans stond met zijn handen in zijn zij en Edu zat op het kistje, dat Hans meegebracht had. Een plank stond tegen de muur.

„Maar we kunnen er toch een Fokker van maken. Dan hebben we aan één plank genoeg,” zei Hans weer. Hij had er een zwaar hoofd in, nog meer houtwerk te moeten aanslepen. Want zijn moeder had gezegd: „Het is nu welletjes; je haalt me de hele zolder leeg.”

Edu krabde eens achter zijn oren, en vroeg:

„Hebben jullie geen kistje meer?”

Hans schudde somber het hoofd. „Wel nog een plank, een dunne . . .”

„Dat is juist goed. Halen, vooruit, jô!”

„Veel te dun — en mijn moeder zegt: wil je wèg wezen!”

Edu zat stil de schuur in te kijken. Daar stond nu zoveel en juist wat je nodig had — een kistje, dat was er niet. Een doodgewoon kistje, waar je in kon zitten. Zou hij er zelf één timmeren? Van plankjes? — Och neen, dat was toch half werk, dat zakte in elkaar. — Hoe kon je nu aan een kist komen?

Hij ging de keuken in. Hans wou mee.

„Neen, blijf jij nu in de schuur. Ik kom zó terug.”

Edu zocht zijn moeder. Die was aan het stofzuigen in de huiskamer. Ze was druk. De stofzuiger dreunde.

„Deur dicht!” riep moeder. Het tochtte, want de tuindeur stond open.

„Moeder. . . .” Hoe kon je nu wat vragen, met zo'n lawaai aan je hoofd.

Even wachten, gebaarde moeder. Hij wachtte, tot moeder met een stuk van het kleed klaar was en de stofzuiger af zette.

„Moeder — ik heb nòg een kist nodig.”

„Lieve jongen, — we hebben geen kist, heb ik je toch gezegd. Toosje! blijf van het koord af!” Zusje schrok van moeders harde stem. „Och Edu, ik ben zo druk, neem jij Toosje in de schuur, wil je? Ze is wel lief bij jou. Dan help je moes.”

„Goed moes, maar — zegt u mij dan, hoe ik aan een kist kom.” Ja, dacht Edu, voor wat, hoort wat. Ik help u met Toosje, en u helpt mij met de kist.

Moeder zuchtte. Ze ging op een stoel zitten. Och-och, die vakantie weet wat.

„Vraag er één bij Van Vliet op de hoek.” Dat was de kruidenier.

Ja, dat was een idee.

„Maar ik heb geen boodschap. — Wacht even. . . . de appelstroop is op!”

Moeder lachte. „Slimmerd!”

„Wees slim. . . . gebruik?” Edu stond guitig met zijn vinger omhoog voor zijn moeder.

„Glim!” zei moeder gedwee. „Goed, één blik appelstroop.

Hier, twintig cent. Twee cent terug."

Rrrt! ging de stofzuiger en gierde weer over het kleed.

„Mag ik daar spijkers voor kopen?" riep Edu hard.

„Ja. . . ." Moeder had niet eens verstaan, wat Edu vroeg.

„Neem Toosje mee!" riep ze hard door het lawaai heen.

Edu liep hard met Toosje de kamer uit, liet de deur open.

Pang! die sloeg door de tocht met een klap dicht. Och, die deuren ook!

„Hans — ik ga een kist bij Van Vliet halen en — ik heb twee cent voor spijkers."

„Fijn! En je hebt twee dubbeltjes?"

„Voor stroop. Hard lopen!"

Ja, hard lopen, maar die dikke Toos met haar korte beentjes kon niet zo hard mee. Ze werd tussen Hans en Edu meegetrokken.

„Au! mijn arm, au, mijn arm!"

Hijgend stonden ze voor de toonbank.

„Een blik — stroop."

„Dat kan," zei Van Vliet. „Asjeblijft."

„Och, geen gewone, maar appelstroop."

„Dat kan ook, als je het maar zegt. Asjeblijft. . . . achttien — mèt twee. . . ." En Van Vliet gaf twee cent terug.

„En moeder vraagt of u — of u nog een kistje voor haar heeft."

Hans knikte. „Ja, een kistje voor zijn moeder."

„Een kistje? — Já. . . . hoe groot moet het zijn?"

Trieng! ging de bel. Hè, nèt weer een klant.

„Weet je wat? Lopen jullie maar door, achter het pakhuis, daar staan een hoop lege kisten. Zoek er zelf maar één uit. Of — vraag maar aan Kees. Die is achter."

Was dat wat — of was dat niets? Zoek maar uit! Hans

gaf Edu een klap op zijn rug, zo'n schik had hij. Toos stapte achter de jongens aan.

Daar was het pakhuis en daar was Kees, de knecht van Van Vliet. Die was hard aan het werk.

„Van Vliet zegt, dat we een kist mogen uitzoeken voor mijn moeder.”

„Ja — voor zijn moeder.”

„Hoe groot moet hij zijn?”

Edu en Hans stonden voor een stapel kisten, groot en klein, breed en smal, hoog en laag. Ja, nu kon je kiezen en nu wist je niet, wat je nemen zou.

„Dié,” zei Hans begerig en wees een bak aan, waar een hele familie in kon. Dat vond Edu zelf te bar.

„Nee,” zei hij wijs, — „dié moet het zijn.”

Het was een lang, smal, laag kistje van dik, stevig hout.

„Moet het deksel er bij?”

„Nee,” zei Edu. Hij was er verlegen mee, zoveel te vragen.

„Jawèl,” zei Hans, „die moet er juist bij. Voor die éne vleugel.”

„Wat zeg je?” vroeg Kees de knecht verbaasd. „Voor wàt?”

„Voor.... eh — voor....” Edu gaf Hans een stomp.

„Nou, anders kan zijn moeder de kist toch niet dicht doen? Wat heb je nu aan een kist zonder deksel?”

Edu snoof, hoestte en durfde Hans niet meer aan te kijken. Kees trok zijn neus op, bromde wat, zette wat kisten op zij en trok het kleine kistje tussen de grote hoop uit. Hij zocht verder, snuffelde tussen planken, paste.

„Waar is dat ding nu? Jullie zijn lastig hoor!”

„Zoek je het deksel?”

„Neen — de vleugel. . . .” zei Kees droog.

Hans keek Edu, Edu keek Hans aan.

„Voor de vliegmesien?” vroeg Toosje, die al wat van Edu had gehoord.

„O. . . . is het dáárvor? Zeg dat dan ook. — Dus je moet géén deksel hebben, maar zó iets.” En hij haalde een paar smalle, dunne plankjes voor de dag.

„Já!” riep Edu. „Dát zijn ze.”

De knecht gaf Hans een tik op zijn hoofd. „En jij moet geen smoesjes meer verkopen. Nergens voor nodig.”

O zo, dat wisten Hans en Edu al weer. Ze keken lelijk op hun neus.

„Nou, vooruit -- opschieten. Neem weg. Jij de kist — zo -- op je nek, jij de plank.”

„Dank je wel, Kees,” zei Edu. „Toos, bij me blijven, hoor. Kom!”

Dat was een bof! Net wat ze nodig hadden.

„Deze dunne worden de ondervleugels.”

„Ja, en die we al hebben, doen we bovenaan. Heb je een zaag?”

„Ja, ik heb alles, van vader, in de kist met gereedschappen.”

„Je spijkers heb je vergeten.”

Edu stond stil. Vlak bij huis waren ze al.

„En ik heb de stroop vergeten!”

Och, wat een domoor! Dat ging om een boodschap en kwam zonder iets terug. Hij zette het kistje met de planken in de schuur en holde weer weg. Het blik stroop stond nog naast het pakhuis. Gelukkig!

Toen ging hij naar een ijzerwinkeltje en kocht voor twee cent mooie, kleine spijkertjes. Een handjevol. Prachtig. Hans was al bezig. Hij wist het precies. Dáár moest een gat in, dáár moest een verbindingsplankje. De twee kisten moesten aan elkaar vast zitten. De voorste was voor den vliegenier, de achterste voor den passagier.

„Edu! Kijk eens?”

Hijgend van het harde lopen onderzocht Edu, of het plan in orde was.

„Ja, goed zo!”

Hij ging de keuken in.

„Hier moeder, de stroop. We hebben zo'n fijn kistje van Van Vliet gekregen. Hij zei: zoek maar uit. Aardig van hem, vindt u niet?”

„Ja — ik krijg nog twee cent van je.”

„Daar heb ik toch spijkertjes voor gekocht?”

„Spijkers? Daar weet ik niets van. Dat kun je toch wel eerst vragen?”

„Dat heb ik gedaan. En u zei: ja.”

Moeder keek Edu aan.

„U hebt ja gezegd. U was aan het stofzuigen.”

Moeder trok haar schouders op. „Nu, dan is het zo, als jij het zegt.”

Natuurlijk. Moeder was in de war. Ze was ook zo druk.

Het dienstmeisje was ziek en nu stond ze alleen voor alles.

Maar Edu had het ook druk. Vooral in de vakantie. Een prachtig plan. Van hem en Hans. Dat zou wat worden. Werken, werken. Er bestond niets anders op de wereld dan — de bouw van hun tweedekker. Als een van hen weggeroepen werd, schreeuwde de ander: „Ik kom direct weer!” En Edu klaagde bij elke boodschap, die hij voor zijn moeder moest doen: „Och moe, ik ben zo druk.”

Toosje zat bij de twee jongens te kijken, maar van de scherpe gereedschappen moest ze afblijven. Dat waren gevaarlijke dingen. Eigenlijk geen speelgoed voor kinderen. Die kist met gereedschappen was van mijnheer Koudijs, Edu's vader.

Edu en Hans waren erg handig. Ze peuterden een oude, kapotte fietsbel uit elkaar en sloegen de onderdelen met spijkertjes vast in de cockpit — dat was de voorste kist. Ze sneden van een dunne plank een schroefmodel en met een lange spijker werd het ding vóór aan de kist geslagen. Op de kist timmerden ze een geraamte van latwerk. Dáárop lieten ze de vleugels rusten, die ook nog met dwarslatten ondersteund werden. Over het geraamte spanden en spijkerden ze oude stukken laken. Als de stukken niet pasten, maakten zij ze aan elkaar vast met veiligheidsspelden. Zo was het toestel op zij en van boven dicht. In dat laken knipten ze vierkante gaten: de raampjes.

Toosje begon het nu pas mooi te vinden. Ze kroop in het achterste kistje.

„Kiek-kiek!” zei ze dan en stak haar bolletje door de raampjes.

Maar de jongens hadden wel wat anders te doen dan kiekeboe te spelen. Wie had er nu tijd voor grapjes bij zulk ernstig werk — een vliegtuig bouwen.

„De antenne.”

„O, dat doe je zó.” Ze spanden touwtjes tussen een vleu-

gel en de cockpit. Klaar. Een pracht-antenne. Zuiver!
„Wielen om te landen!” zei Hans.
Ai, daar hadden ze nog niet aan gedacht. Wielen. Ja, hoe kwam je daaraan?
„Hebben jullie een oude kinderwagen, zo'n lage?” vroeg Edu.
„Ja... maar —”
„Haal de wielen er onderuit.”
„Mijn moeder ziet me aankomen. Die zegt: hoepel op met je vliegtuig.”
„Ze krijgt ze later terug.”
Hans voelde er niet veel voor. Daarom zei hij: „Weet je wat? Laten we zeggen, dat het een glijvliegtuig is, je weet wel...”
„Goed, vooruit dan, een glijvliegtuig. — Maar Tóós! scheur het raampje niet uit! Zit nu zoet, Toosje!”
Het kind had haar hele bol door het gat gestoken.
„Och, wat zijn we dom, wat zijn we dóm!” Hans stampte op de grond.
Edu keek hem met open mond aan.
„Dom? — Waarom?” —
„De mótor! Een vliegtuig zonder motor!”
„Nou, dat is gewoon. Een zweefvliegtuig!”
„Neen,” zei Hans beslist, „neen, dan schei ik er uit. Dat is geen ding.”
„Waarom niet? Dan krijg je geen brand,” vond Edu.
„Maar begrijp dan toch, Edu, met zo'n ding kom je niet ver. We moeten toch naar... naar Londen. En over de zee — en naar Batavia, net als — als Parmentier!”
„Die ging naar Melbourne.”
„Juist, daar moeten wij ook heen.”

Toosje keek angstig door het raampje. Hadden Edu en Hans ruzie? Ze schreeuwden zo en zwaaiden met hun armen. Waar gingen ze heen? En — gingen ze brand maken? — Het werd gevaarlijk. Ze kroop haar kistje uit. Au! ze stootte haar bol tegen een lat. Die kraakte.

„Tóósjje!” riep Edu kwaad, bang voor zijn prachtig werk. „Ik — ik ga weg, ik ga weg hoor,” zei Toosje. „Ik ga naar moeder toe.”

„Blijf nu hier, Toosje, moeder is zo druk. Dan mag je mee vliegen.”

„Ik niet, hoor. Ik wil naar moeder.” En ze liep op een drafje de schuur uit, de keuken door en riep: „Moes! Moesje!”

„Wat is er dan, kindje?”

„Edu — Edu en Hans, die — die gaan weg, heel ver — en ze gaan brand maken en”

Moeder sloeg de schrik om het hart bij het woord: brand. Wat spookten ze uit in de schuur? Ze liep er snel heen.

„Wat doen jullie?”

Edu en Hans schrokken zich naar.

„Wij, moeder? Wij spelen.”

„Je maakt toch geen vuur?”

„Vuur? En — ik heb niet eens lucifers?” Edu liet zijn handen zien.

„Heus niet, mevrouw —” hielp Hans, die bang voor een einde aan het schone spel was.

„O — neen, dan is het goed.”

Toosje stond om een hoekje van de schuur te kijken, achter moeder.

„Foei, Toosje, je mag niet jokken,” zei moeder, „je laat moesje schrikken.”

„Maar — zij gaan weg — heel ver.”

„Och,” lachte Edu. „Ze begrijpt het niet. Ze is nog te klein.”

Maar Toos vertrouwde het niet, neen hoor. Ze bleef uit de buurt. Ze ging met moeder mee.

Daar stonden Edu en Hans weer. Het was niet makkelijk. Geen motor, geen wielen. Tevreden waren ze niet. Het was eigenlijk half werk.

„Weet jij wat?”

„Ik weet niets.”

Edu ging op de grond zitten. Hans naast hem. Ze staken hun hoofd in de cockpit. De instrumenten waren er. Zes knopjes, schroefjes, radertjes van de fietsbel.

„Dat is wel ècht, hè?” zei Edu voldaan.

„Ja, dat is zuiver, dat is precies als bij een Fokker.” Ja, dat vond Hans ook.

Maar die motor. . . .

Het was heel stil in de schuur. Je hóórde die jongens piekeren. —

Ze werden voor het eten geroepen. Hè, vervelend. Eten, als je zo druk bent. „Vlug, hoor!” „Ik kom direct.”

's Middags zaten ze weer te werken. Telkens vonden ze gebreken, die hersteld moesten worden. En tegelijk dachten beiden aan het allergrootste gebrek van hun werkstuk: de motor en de wielen ontbraken.

Midden onder het werk riep Edu uit: „Ik weet wat! — Au! mijn kop!” Hij stootte zijn hoofd tegen de dikke plank van de bovenste vleugel.

„Voorzichtig dan toch!” waarschuwde Hans.

Edu wreef over de zere plek op zijn hoofd. „Dat voel je, zeg!”

„Dat is niet erg. Dat is mijn plank. Ja, die vleugel is sterk; die kraakt niet.” En vol trots wees Hans op de plank, die hij meegebracht had.

„Maar ik weet wat!” zei Edu nog eens. „Bij de vaart, weet je, waar die kleine huisjes staan, daar woont die vodden- en benen-boer, die — ijzerboer, die — . . .”

„Die opkoper, ja,” fluisterde Hans.

En de jongens zagen het vóór zich, heel duidelijk. Een eind buiten de stad. Een slecht grintwegje. Aan de linkerkant een vies water. De „vaart”. Rechts een slootje en weiland. Dat slootje hield ergens op en dan kreeg je rechts een rij kleine huisjes. In het voorste huisje woonde de opkoper. Die had achter zijn groententuintje, op een stukje land, een grote hoop oud ijzer, oudroest. Daar was van alles bij. Kapotte kachels, in elkaar gezakte, halve kinderwagens, blikken, stukken plaatijzer, zink, oude potten en pannen, tangen, poken, kolenbakken, alles door en op elkaar.

„Daar zijn onze wielen ook.”

„En een motor.”

„Misschien wel een tank.”

„Van een oude motorfiets!”

„We gaan!”

„Wanneer?”

„Nú natuurlijk. Direct!” zei Hans.

„Maar ik moet om zes uur eten.”

„Hoe laat is het?”

Ze waren zenuwachtig. Ze keken door de glazen tuindeur naar de klok in de kamer. Kwart over vijf. Vader was al thuis.

„Jammer,” zei Edu

„Het kan best, als we fietsen.”

„Fietsen? — dat gaat niet met de fiets, je moet de sloot over en —”

„Niet waar, je moet een hék over, het land door, dan kom je er vanzelf.”

„Ja, maar hoe kun je met je handen vol ijzer fietsen? En we hebben nu te weinig tijd, Hans. Neen, morgenochtend.”

„Na het eten kan het toch wel. Het is lang licht.” Hans hield niet van uitstel. Morgen was morgen. Vandaag was nú.

„Het is ver — en ik moet om acht uur naar bed. Het gaat niet, Hans. Morgen, dan hebben we tijd.”

Hans berustte. „Nu, goed dan, morgen.”

Ze bleven nog praten, knutselen, plannen maken, tot vader riep: „Edu, eten! Hans, naar huis!”

„Ja, mijnheer, dag mijnheer!”

„Dag, tot morgen, ja?”

„Ja.”

„Kom je vroeg?” schreeuwde Edu hem nog na.

„Ja!”

Hans naar huis, Edu naar binnen.

Aan tafel vertelde Edu van zijn prachtig werk. Maar van zijn plan voor morgen zweeg hij. Waarom? Vader en moeder zouden het nooit goedvinden. Het was toch eigenlijk —, eigenlijk een béetje — stelen. Stelen? Van die oudroest-rommel? Het lag er toch maar. Op een stuk land. Wie keek er naar om? Nu ja, er was prikkeldraad omheen. En die opkoper bewaarde het voor — ja, voor wat? Hij bewaarde alles, wat rommel was. Rommel wegnemen — dat was geen stelen. Maar ik zeg het toch niet,

dacht Edu.

„En we hebben van Van Vliet dunne plankjes gekregen en we hebben er een schroef en latjes en een vleugel van gezaagd en met een beitel. . . .”

„Met welke beitel?”

„Met — met die oude.”

„Je maakt mijn gereedschappen niet stuk, hoor!”

„Natuurlijk niet, vader.”

Vader was wijs met zijn beste gereedschapskist. Daar zat van alles in — èn goed. Want na kantoortijd — mijnheer Koudijs werkte op het bureau van de Staatsspoor — was hij graag aan het knutselen. Hij knapte allerlei karweitjes op. Hij had zelf de kippenren getimmerd, een mooi nachthok er in. Hij had een zoldertje in de schuur gemaakt, een klein fietsenrek. Hij was een halve timmerman. Maar hij had ook goed gereedschap.

Edu wist precies, wat hij wel, en wat hij niet uit de kist mocht gebruiken. De oude, grote boor, dat mocht. Die fijne, nieuwe — àfblijven. Niet voor kinderen. Drie beitels waren er. Twee oude, die waren ook voor Edu. Die éne? — verboden. Streng verboden. Dat was er één van vier gulden vijftig. Een fijn stuk gereedschap, met een brede, stale snee aan het eind. . . . als een scheermes bijna. Daar mocht vader alleen mee werken. Eén stukje uit die fijne snee — en de prachtbeitel zou waardeloos zijn. „Begrijp je, Edu?”

Natuurlijk, dat begreep Edu best. Hij kon heel goed met de oude beitels overweg. Je moest wel op je vingers passen en je moest er niet te wild mee omgaan. Want dan hakte je juist te veel van je plankjes en dan kon je weer van voren af aan beginnen.

Die avond zat Edu in een oude jaargang van *Panorama* alle foto's van vliegtuigen op te zoeken. Hij kende ze al: dit was een jager. Dat een watervliegtuig. Je had ze met acht motoren. De Douglas, de Junker, de kleine sportvliegtuigjes, de zweefvliegtuigen, en ook de auto-giro, die bijna recht dalen kon.

Hij bladerde.

De ondergang van de R 12. O ja, dat prachtige Engelse luchtschip — in Frankrijk — neergestort en verbrand — met zoveel mensen. En hij las weer dat vreselijke verhaal, onder en tussen de foto's. Daar was de commandant, daar het mooie luchtschip, het vertrek. . . . daar de puinhoop — het geraamte van ijzer en staal — een vlaggetje stond aan het eind nog te wapperen.

Edu zocht, sloeg de bladen wild om.

„Niet scheuren, —” zei moeder.

Hij had het al. *De Uiver in de Syrische woestijn.* Daar stonden ze, *Beekman en de zijnen.* Ach, daar lag het, tussen brokken rots en zand. Hoe was het gebeurd? Niemand kon het vertellen, want allen waren verbrand. . . .

„Jammer, hè moeder, van die mooie Uiver. —”

Moeder zat kousen te stoppen. Vader las de krant. Toosje was al lang boven.

„Ja —” zuchtte moeder — „en zoveel mensenlevens.”

Vader bekeek ook de foto's eens en schudde het hoofd.

Hij zei: „We hebben veel te hard gejubeld.”

„Mag dat niet?” vroeg Edu verbaasd.

„Je mag wel dankbaar zijn, maar niet trots, niet verwaand: wij kunnen alles, òns kan niets overkomen! — Eén storm, onweer — het is, of God ons leren wil, dat de mens klein is en — afhankelijk.”

Moeder knikte. Ze keek naar de klok. Edu moest naar bed. Hij kuste zijn ouders.

„Komt u me zo toedekken?” fluisterde hij aan moeders oor.

Vergat moeder dat dan wel eens? Nooit.

Edu kleepte zich op zijn kamertje uit, knielde voor zijn stoel, en vergat die avond niet te vragen: „En bewaar ook de vliegers, als er storm is.”

Hij kroop in bed, dacht aan zijn vliegtuig — en morgen. Tot hij de trap hoorde kraken. Moeder, die hem toe kwam dekken. Dat kon er maar één goed. —

„Wel te rusten. Edu. Niet zo vroeg spoken, hoor!”

„Neen, moeder.”

Ze deed het raam een eindje open. Maar het gordijn deed ze goed dicht. Buiten was het nog licht.

Hij sliep niet gauw. Boven zijn bed hing een tekening van een vliegtuig, van hem zelf. Hij had het met ecoline geverfd. De staart: rood, wit en blauw. Het zat met twee punaises op het behang.

Naast zijn bed stond het ledikant van Toos. Die sliep zacht, handjes op het dek.

En boven, tussen die twee bedden hing een plaatje in lijst: Jezus, in een wit kleed, met even opgeheven handen. —

2. OM OUDROEST.

Om zeven uur liep er al een jongen in de laan naar Edu's huis te kijken. Hans. Hij floot. Maar hij zag, dat de gordijnen van Edu's kamertje nog gesloten waren. Hè, wat was hij weer laat. Hans floot nog eens. Edu hoorde niets.

Maar zijn moeder hoorde het wel. Ze stond zachtjes op, schoof een gordijn op zij.

Hans zag het. Edu? Neen. Mevrouw Koudijs. De vinger op haar mond. Haar hand wenkte naar Hans: hij moest weggaan.

Hans knikte — en ging. Hij was een beetje verlegen. Die Edu ook! „Kom je vroeg?” Nu was hij vroeg. Zeven uur is toch niet zo gek vroeg.

Nu werd hij weggejaagd.

Die mensen van Koudijs waren ook altijd laat. Alles kalm aan. Halfacht op. Acht uur ontbijten. Halfnegen de deur uit. Naar kantoor en naar school.

Neen, dan bij Hans. Zijn vader moest al om zeven uur in de werkplaats zijn; hij was schildersbaas; hij moest het werk voor de knechts regelen. Kwart vóór zeven de deur uit. Zes uur op. „Dat was andere tabak,” zei zijn vader altijd.

Hans had gisteren tegen zijn vader gezegd: „Roept u me om zes uur, vader, want ik moet vroeg bij Edu zijn.” En

nu had vader hem geroepen, hij had met hem gegeten. Moeder was al lang aan de gang en — wat moest hij nu doen? Was de schuur van Koudijs maar open. Het was toch zijn vliegtuig óók? Het tuinpoortje, daar kon je altijd door. Maar de schuur, zie je — die was op slot.

Hij had veel nieuws, prachtig nieuws. Hij had drie restjes verf gekregen van zijn groten broer, die ook in de ververij was. Rood, grijs en wit. Precies wat ze hebben moesten. En oude kwasten. Als Edu nu maar wakker was!

Hij wèrd wakker, want Toosje, die uitgeslapen was, kroop in zijn bed.

„Vertellen,” fleemde ze.

Vertellen! ja, vertel maar eens, als je nog half slaapt! Edu rekte zich uit, geeuwde.... Hoe laat was het? De motor! Hij dacht er ineens aan.

Hij luisterde. Ha! vader en moeder waren op. Er uit! Kousen, broek, schoenen. Zus zeurde weer om „vertellen”. „Geen tijd, ik heb geen tijd.”

Wassen, met veel te weinig zeep. Proesten. Och, wat maakte hij de boel weer nat! Haar kammen — zijn scheiding zat met driehoeken.

Hij deed het gordijn open. Hans liep in de laan.

„Hans!” schreeuwde Edu uit het raam.

Als een hondje, dat de stem van zijn baas hoort, keerde Hans zich om. Een wenk. Edu naar beneden. Knippen van de deur. De sleutel van de schuur....

„Wat ben je laat,” verweet Hans.

„Laat? We moeten nog eten.”

Enfin, Hans was weer in de schuur, bij zijn prachtig werkstuk, zijn vliegtuig. En onderwijl Edu aan het ontbijt zat, was Hans aan het werk: er was nog genoeg te doen.

Hij hamerde; hiér een spijker voor een steviger vleugelverbinding. Die moest vooral sterk zijn. Hij zaagde een paar dikke plankjes, waarop de motor moest komen. Hij boorde gaten, waar pijpjes en buisjes door moesten.

Hij rommelde de gereedschapskist ondersteboven. Hij zocht een scherpe boor. Die nieuwe. . . o, dat mocht niet, had Edu gezegd. Hans wist het precies. Hij was er net zo in thuis als Edu. —

Wat kon het hem schelen! Gekheid. Dit mocht niet en dat mocht niet. Even kijken, om de hoek, door de tuindeur. . . . O, die mensen waren nog druk aan het eten. Het ging alles zo precies, zo kalm en zonder haast bij die familie.

Hans nam de nieuwe boor, de fijne. Rrrrr. . . die vloog door het hout — hè, wat een fijn gat — en zo gauw. Rrrrr. . . nog één — veel beter dan met die oude. Mooi! Nu nog even dat plankje smaller, een tikje maar, er moest niet te veel af. De beitel! De oude. Hè, wat een bot ding. Hans stootte op een oud spijkertje, dat plat in de rand zat, bijna onzichtbaar. Hij gooide de beitel in de kist.

De andere — ook weer zo'n bot ding. — Hans zag de nieuwe beitel blinken. . . .

Edu zat aan het ontbijt. Hij was al lang klaar.

„Neem nog een boterham, kind. Je eet haast niet.”

„O moeder, ik heb al lang genoeg.”

Hij had twee boterhammen naar binnen geslikt, in twee minuten en nog minder. Hij zat op hete kolen. Hij hoorde het kloppen, de zaag, de werkgeluiden uit de schuur. Wat deed Hans nu? Hè, wat duurde dat ontbijt van-

morgen lang. Ze plaagden hem met dat treuzelen.
„Toosje, je eet niet, eet nu dóór!” zei hij ongeduldig. Hij schoof op zijn stoel heen en weer. Hans bedoelde: vader en moeder, maak toch gauw af. Ik wil zo graag weg.
„Ik eet toch?” vroeg het kind verbaasd.
„Heb je zo'n haast, Edu?” vroeg vader kalm.
„Och, hij wil graag naar de schuur.”
Ja, moeder begreep hem. Zij gaf hem een knipoog.
„Daar kan hij de hele dag nog zijn. Kalmte kan je redden.”

Zo was mijnheer Koudijs nu eenmaal. Die hield niet van dat gejaht 's morgens. Hoe rustiger de dag begon, hoe beter je werken kon, zei hij altijd.

Edu zuchtte. — Het kloppen, de hak-geluiden maakten hem onrustig. Wat voerde Hans toch uit? Als hij de boel maar niet bedierf. Hij zou het weer net zo afbreken, als Hans de zaak had verknoeid.

Ha! vader ging lezen. Bijna het eind. Mijnheer Koudijs kuchte. Edu rekte zijn hals uit om te zien, of het een lang stuk was voor vanmorgen. Het viel mee. Nog geen kolom. Wat las vader? Edu luisterde naar andere geluiden. David — Absalom, hoorde hij er even tussen, maar hij zag . . . wielen, oudroest, een sloot, een schroef. —

Vader bad. Toosje keek door haar wimpers, of Edu wel zijn ogen dicht hield. Hij zat nog half op zijn stoel, klaar voor de sprong naar zijn schuur, één been al heel ver van de tafel. Hij vond, dat vader langer bad dan anders.

„En help ons ook déze dag. En bewaar ons ook déze dag, onze kinderen, ons en hen, voor alle kwaad, Vader — Amen.”

Zjt! Edu zwaaide weg, de stoel zou gekanteld zijn, als

moeder hem niet gegrepen had.

„Oh! pappie. . . . Edu zat zó, met zijn ogen helemaal open.” En ze hield haar beentje zóver van de stoel, dat ze er af gleeed, op de grond. Toosje vond het heel erg.

„Dan heb jij je oogjes óók niet dicht gehad.”

„Maar — maar ik zag het zó. . . .” en ze keek door een kiertje.

Moeder kon zich niet helemaal goed houden en mijnheer Koudijs snoot zijn neus eens. Hij keek op zijn horloge. Bij halfnegen. Was het ooit anders dan zo laat, na het ontbijt?

Hij kuste zijn vrouw, Toosje en haalde zijn fiets uit de schuur.

„Dag jongens! Nou-nou, hij wordt goed, zeg!”

Die hij — dat was het vliegtuig.

„Het wordt nog mooier. Als u vanmiddag thuis komt. Wacht maar. Hè, Hans?”

Hans keek schuw opzij, peuterde wat aan een verroest, plat spijkertje. — Maar mijnheer Koudijs keek hij niet aan. — Hij keek hem wel ná.

Het regende zacht.

Wat gaf het! Al had het gestort, Edu en Hans zouden toch naar den ijzerboer gegaan zijn. Ze hadden haast.

Het was een half uur lopen. De fiets hadden ze niet willen meenemen. Je kon er last van hebben. Waar moest je hem zetten? En met je handen vol ijzerrommel terug rijden ging ook niet. Op je benen was je veel vrijer.

„Ha! die Herman! Ga je mee?” riep Edu. Hij riep het, zonder nadenken. Herman was een kennisje uit de buurt.

„Niet doen. . . .” Hans stootte Edu aan.

„Waar gaan jullie heen?” Herman kwam hard aanlopen.

„Zie je wel,” zei Hans kwaad tegen Edu, „waarom moet hij mee?”

„Hij kan helpen dragen — en uitkijken, of er iemand aankomt.”

Het was tegen Hans' zin. Waarom moest er nu een derde mee? Hans kon dat ijzer alleen wel dragen. Zo'n kleine jongen! Herman was tien, Edu en Hans waren twaalf.

„Blijf maar thuis, hoor,” zei Hans, „wij gaan veel te ver voor jou.”

„Ga weg — ik heb wel vijf uur gelopen, is het niet waar, Edu, toen naar Driebergen?”

„Ja, ja, dat is waar, dat is eerlijk waar, Hans, hij is nooit moe.”

„O — nu hoor je het zelf. Ga weg! — te ver! Waar gaan jullie heen?”

„Naar de vaart,” zei Edu.

„Naar de vaart? Welke vaart?”

„De Groene.”

„Is dat ver? Noem jij dat ver, Hans? Ga weg! Ik ga mee.” Herman liet zich niet door Hans wegdrücken. Hij merkte wel, dat Hans hem weg wilde hebben. Maar nu ging hij juist mee.

„Och — vooruit Hans, laat hem maar meegaan.”

Hans bromde wat. — „Het kan me niet schelen.”

„Wat gaan jullie daar doen?”

Toen werd hij ingewijd. Het werd een beetje oppassen, dat merkte hij wel. Herman had er ineens spijt van, dat hij mee moest. Hij kon niet meer terug. Hij had een te groot woord gehad. Ze zouden hem uitlachen, en zeggen, dat hij bang was. En alles liever, dan dat. Maar zijn plezier was er al af.

I Jzer stelen — wat was het anders?

„Het ligt er toch maar te verroesten. Het is een rommelhoop. Het is een vuilnishoop. Het is van niemand.” En meer van die dingen maakten ze elkaar wijs.

„Vraag het. Gewoon vragen,” zei Herman.

„Aan wien?”

„Nu, aan dien ijzerkoopman.”

„Aan dien voddendoer? Ik zou nog liever!” zei Hans.

Edu wist het beter. Het was zó: „Die baas koopt die rommel op en wat hij niet gebruiken kan, gooit hij weg. Dat is oudroest. Anders niet. Vort er mee! Dat mogen wij!”

„Natuurlijk, dat mag!” zei Hans. „En wie ziet dat? Wie kijkt er naar om? Maar er zitten toch goeie dingen bij, voor óns, weet je, hè Edu?”

„Ja, voor óns wel.”

Herman was iets geruster. Iets. Het was van — niemand. Ze maakten het elkaar wijs, met veel woorden. Goed, hij zou meegaan.

Daar lag de vaart. De Groene. Ze konden hem beter de zwarte noemen. Want de stukken modder dreven er op. Vuil schuim uit de riolen van de stad. Een modderweg liep er langs. Het regende nog steeds. Had ik mijn jas maar aan, dachten Hans en Edu. Herman had tenminste een dun regenjasje.

„Ik zie het al,” zei Edu.

Hans knikte. Herman zag niets. Hij voelde, dat hij natte voeten had. Hij had lage, bruine schoenen.

Links lag de vaart, rechts van de weg een sloot. Die hield op bij een rij lage huisjes, van werkmensen. Het eerste huisje, dat was het. Daar woonde Van Loon, de straatopkoper van oude kleren, schoenen, voddens, benen,

kranten, maar vooral — oud ijzer.

Hij kon alles gebruiken, zei hij. Voor een hoop rommel bij elkaar gaf hij een paar centen, een dubbeltje was erg veel. De mensen waren blij, als hij het voor niets van de zolder naar zijn kar wilde dragen.

's Middags keerde hij, schor van het schreeuwen aan de weg, met zijn volle handkar langs de vaart naar zijn huisje terug. Dan begon het sorteren. Het beste van de schoenen en de kleren werd, soms wat opgelapt en opgeknaapt, weer verkocht aan uitdragerswinkels en marktverkopers. Soms zag hij ze op de markt liggen, de spullen, die hij aan de deuren had opgehaald: een jas, broek, een paar schoenen, een vrij goed, wit vest! Daarvan had zijn vrouw nog de voering gelapt. —

De vodden deed hij in grote zakken. Kranten apart. Kachelstijlen, die jaren op zolder hadden gestaan, vervuild en vol roestplekken, met verzakte deurtjes en kapotte roosters, — hij maakte er soms wat van, poetste ze op.

Een zoon van hem, een doofstomme stakker, was heel handig in het repareren van dergelijk werk. En — Van Loon maakte voor zo'n kachelstijl weer gauw een paar kwartjes bij de uitdragers in de armenbuurten. Hij had er zelf een dubbeltje, vijf cent, soms minder voor gegeven.

„Niks meer waard, niks van te maken, och — ik wil het wel meenemen, hoor — als ik u er een plezier mee kan doen. Ik laat het net zo lief staan.”

„Och, neem maar mee, het staat er toch maar, we hebben een haard — die kachels gebruik je niet meer. Opgeruimd staat netjes. Meenemen!”

En zo kwam Van Loon aan de spulletjes. Kinderwagens,

in elkaar gezakt, nam hij mee voor een halve stuiver. Lege blikken, kisten vol oud ijzer voor een dubbeltje.

Na het sorteren bleef er heel wat over, waar niets meer van te maken was. Daarvan werd het ijzerwerk op een stuk grond gegooid, achter zijn groententuin, dat hij van een boer voor een prikje had gehuurd. Die grond was met paaltjes en draad afgezet.

Van tijd tot tijd kwam er een grote opkoper van oudroest, gaf voor de hele zaak vijf gulden, soms meer, en haalde het met een vrachtauto weg, voor de smelterij. Zo draaide de zaak, en Van Loon had er een boterhammetje aan, met weinig boter.

Wat wisten die drie stadsjongens daarvan? Niets.

De oudroest-hoop lag daar als waardeloze rommel. De regen maakte alles nog viezer en triester dan het al was. Wat viel het tegen! In hun verbeelding en begeerte hadden ze het alles mooier gezien. Nu was er modder, modder en daarin — een hoop ijzervuil, meer vuil dan ijzer. Ze keken rond. Niemand. Hans wenkte. Een hek over, het weiland in, langs de sloot. . . .

Herman was angstig.

„Wat heb je aan dat verroeste ijzer?”

„Er is wel wat goeds bij. Stil. Kom maar.”

Herman liep te dicht langs de slootkant, zakte tot zijn enkels in de modder. Van zijn lage, bruine schoentjes bleef niets meer over. Ze schèpten modder. Hij kreeg ze niet schoon meer.

„Ik ga terug. Ik wacht bij het hek,” zei hij, treurig kijkend naar zijn vernielde schoenen.

„Wees niet zo flauw,” zei Edu, „loop dan hier, hier is

geen modder.”

Herman liep weer mee, verdrietig, willoos, banger nog. Prikkeldraad. Edu hield het òp. Hans kroop er door, toen Herman, daarna Edu zelf. Het blik, zink en ijzer kraakte onder hun schoenen. Hun ogen zochten, snel, zenuwachtig, begerig. Hun voeten stapten onzeker. Je moest oppassen. Hans stapte — en een dunne, lange reep blik wipte ineens de lucht in, recht op zijn gezicht af.... bijna raak. Hij schrok. Edu lachte om het zotte gezicht. Hij trapte een poot van een oude kachel af, struikelde bijna. — Wat een leven hier! Je kon niet stil zijn.

Edu ging recht op zijn doel af: een ding, dat met twee wielen de lucht in stak. Het was eens een kinderwagen geweest. Een lap grijs zeil hing verscheurd te verwaaien tussen ijzeren bogen. Dat was de kap geweest. Daar had eens een kind onder gelegen....

Edu zag alleen de wielen. Hij rukte, wrikte het hele stel krakend uit de stapel oudroest. Hij sleepte het met Hans opzij, ze traptten het bovenstel er af, bogen, wrikten, draaiden.... krak! Het onderstel was los, de as was krom. —

„De wielen zijn goed,” hijgde Edu.

„Ja....”

„Zoek jij ook wat, vlug.... daar is een blok ijzer, toe dan Herman....”

Ze vonden meer, hoe langer je rommelde, hoe meer je zag. Hier! een autostuur.... een kamwiel van een fiets. — De buit was groot.

„Leg apart!” Ze fluisterden hees.

3. HET SLACHTOFFER.

In het huisje zat de doofstomme jongen van Van Loon een oude kolenkit te verven. Hij lag op zijn knieën. Hij kwastte de zwarte lak rustig met rechte streken over de roestplekken en maakte er bijna een nieuwe van.

Tot hij opkeek — en een kreet uitstiet. Met zijn kwast nog in zijn hand stond hij op. Hij werd bleek, schreeuwde verwarde klanken, onverstaaubar.

Maar vrouw Van Loon verstond ze wel. Ze schrok, liep naar achteren, — zag haar jongen door het groentetuintje rennen, tussen de bonenstaken door — hij gooide in zijn vaart een paar stokken om.

„Wèg!” schreeuwde Hans.

Edu was één seconde gedachteloos — toen griste hij de wielen, twee ijzerblokjes en nog wat dingen bij elkaar. — Hans had ook wat. — Toen. . . wèg! Ze struikelden bijna en kropen gebukt door het prikkeldraad. Edu scheurde zijn kiel. Weg!

Geschreeuw, gerinkel, gegil achter hem. Een door-dringende wanhoopskreet. „O! Help me, Edú!”

Herman was met zijn voet in het hengsel van een kapotte emmer blijven steken, gevallen, languit in de ijzerrommel. Zijn hand was diep in een groot stuk roestig blik geslagen. Een vreselijke wond.

Woeste klanken, zonder woorden, hoorde hij achter zich, boven zich. Twee armen grepen hem, trokken hem op, knepen hem, rukten aan zijn kraag.

„O baas, doe me niets, vergeving, mijnheer, ik.... Edú!” Dit laatste woord, die naam, krijste Herman huilend uit. . . hij zag zijn twee vrienden weghollen. . . het land

uit, het hek over, de weg op, — wèg! En wanhopig zag hij hen na. Hij was verlaten.

Hij sidderde, klappertandde van angst. Zijn hand, zijn kleren vol bloed. Hij werd meegesleurd door iemand, — ja, door wien? Een mens? Wat voor een mens was dat? Wat zei hij? Welke taal was dat? Dat was geen spreken; vreselijke geluiden, brul-, kraakgeluiden kwamen uit die mond.

Een ontzettende gedachte kwam bij hem op. Was dat misschien een moordenaar?

„Maak me niet dood! Vergeving, mijnheer. . . . ik wil naar mijn moeder toe. . . . moéder! moéder!”

Niets dan vreselijke klanken als antwoord. Meegetrokken werd hij, het middentuintje door — bonenstaken, rode kool, bloemkool. . . . witte bollen tussen groen blad keken hem aan; — daar stond een magere vrouw, dun haar woei om haar hoofd. . . . Een heks? O Herman, waar ga je heen? Wat gaan ze met je doen? —

Hij bibberde, schreide, hield zijn hand, die zwaar bloedde, ver van zijn lijf, keek met grote angstogen naar het vreselijk-vertrokken gezicht van zijn vijand, dien hij niet verstond.

„O juffrouw, — o help me — ik heb niets — ik wil niet stelen — ik wil naar mijn moeder toe!”

Vrouw Van Loon jammerde, toen ze het bloedende kereltje zag, sloeg de handen in elkaar. De doofstomme stiet klanken uit, bewoog zijn vingers. De vrouw deed bijna net zo, maar sprak woorden, gewone woorden, — de eerste, die Herman verstond. Nog nooit van zijn leven had hij zo geluisterd, naar een taal, een boodschap, een

tijding, die zou beslissen over leven of dood. Hij begreep nu. —

„Kind — kind nog toe, wat deed je daar toch, kijk eens wat een bloed — wat een gat in je hand! Och-och, kom hier, kom hier!”

Vrouw Van Loon bracht Herman naar een pompje. De doofstomme jongen stond hulpeloos er bij.

„Pomp dan!” gebaarde ze naar hem. De grote, vreemde jongen pompte. Het water gulpte over hand en pols, in de grote, diepe scheur, waaruit het bloed vloeide, al maar door. Herman zag het, werd krijtwit, . . . hij voelde, dat de grond wegzakte, heel ver, diep. . . . hij wankelde aan de arm van vrouw Van Loon, die het kind vasthield.

„Houd hem vast! O Heere, wat gebeurt er? — Help ons!” De doofstomme droeg Herman, die flauw gevallen was, naar binnen, legde hem op drie rieten stoelen. Vrouw Van Loon haalde doeken, lappen, oud linnen, azijn, een grote kan water, een bakje. Ze wies zijn polsen, slapen, hoofd, maakte zijn blousje los, hield een natte lap met azijn onder zijn neus.

Uit de handwond liep het bloed met een dun straaltje, — het druppelde op het vloerkleed. Ze wies de wond, zei tegen haar zoon met klanken en gebaren, dat hij de buurvrouw moest roepen. Mensen kwamen, arme kinderen. Het kleine kamertje was direct vol geschreeuw. „Ga weg jullie, schiet op!” Gesnauw tegen kinderen.

Een vrouw kwam er aan met eau de cologne op een zakdoek. De vrouwen klaagden:

„Och dat schaap!”

„Kijk, wat een gat in zijn pootje!”

„Het is compleet een scheur.”

„Afbinden, mens, anders bloedt hij dood. Och nog-es toe, och-och-och....”

„Laat hem ruiken.”

Een vrouw goot haar halve flaconnetje eau de cologne leeg op haar zakdoek. Die was er kletsnat van.

„Hier schaaap — hier joggie — ruik maar eens lekker, hè?“....

„Wat ziet die wond er uit! Was hem toch goed uit, buurvrouw, er zit nog bruinigheid in.“

Herman lag wit en stil, was niet op deze wereld. De kinderen en vrouwen bekeken hem, hoofdschuddend, en klagend.

„En zo'n net joggie!.... Waar woont hij?“

Schouders werden opgetrokken. De doofstomme vertelde met handen en klanken, dat hij achter op het ijzerveld aan het stelen was.

„Och, dat kind is toch geen inbreker? Wat een knap jasje heeft hij.“

„En zo'n lief gezichie....“

Vrouw Van Loon had met de buurvrouwen een band heel sterk boven de elleboog gebonden. Toen plakten ze een paar grote dunne pleisters, die een arme vrouw nog in haar kastje had, op de scheur. Het bloed gleed er onderdoor.

Och, ze bedoelden het goed, die vrouwen met elkaar. Wat bezaten ze? Goede wil en medelijden genoeg. Maar geen boorwater, jodium, of andere medicijn, om wonden te ontsmetten.

„Een nat verband, mens, alleen een nat verband, met schoon koud water.“

„Och, die pleistertjes houden dat bloeden toch tegen.“

„Ja-ja....“

Vrouw Van Loon lag op haar knieën naast de drie stoelen. Hermans hoofd lag op een strokussen; dat had de doofstomme van zijn eigen bed gehaald. Herman was geelwit, als dood.

Vrouw Van Loon werkte, bette de slapen, het voorhoofd, de polsen met lapjes koud water. Ze haalde al haar schone stukken oud linnen uit de kast, legde telkens een natte lap stevig op de wond, om het bloeden te stelpen. Het wèrd ook minder. Een andere vrouw stutte het handje. En onderwijl jammerde en klaagde vrouw Van Loon. Haar dunne haren hingen verward om haar gezicht. Want ze lag geknield. Ze schoof ze telkens met één van haar natte vingers achter haar oor.

„Och Heere, laat hem toch niet doodgaan. Och Heere, zijn ouders. . . . En dat allemaal in mijn huis!”

„Sst. . . .” zei de buurvrouw met de eau de cologne. Er kwam grote spanning in het volle kamertje. „Ik zag zijn bekkie bewegen. . . .”

Een paar kindertjes drongen hun hoofdjes tussen de rokken der vrouwen, keken met open mondjes toe.

„Is hij dood?”

„Bijna. . . .”

„Gaaf hij helemaal dood?”

„Nee, ze maken hem levendig. . . .”

Ze fluisterden. Een paar werkloze mannen, in boezeroen, stonden hulpeloos te brommen.

De ongelukkige jonge Van Loon was verslagen. Wat had hij gedaan? Het was zijn schuld. Ik heb hem doodgemaakt. — De politie zou hem halen. En verhoren. — En ze verstaan me niet. — Wat heb ik gedaan? — Is er nog hoop?

„Joggie, mijn joggie dan toch. . . .”

Herman bewoog een arm van zijn borst, die viel eerst slap neer, langs zijn lijf. Vrouw Van Loon legde hem weer op zijn borst. Maar zijn handje hield haar hand vast —

en hij sloeg de ogen op.

„Moeder. . . .”

„Ja joggie!”

Ze juichte het bijna, bewogen. Ze schreide.

„Hij heeft moeder gezegd.”

„Och schapie. . . . geef hem een slokkie koffie.”

„Cognac is beter, —” zei een zware stem van een groten man.

„Ben jij nou helemaal stapel?” snauwde zijn vrouw terug.

„Een paar druppels, mens, dat doen ze altijd, is het niet waar, Willem?” vroeg de grote man aan een ander. Maar Willem wist het niet, haalde zijn schouders op.

„Hij is niet goed wijs, cognac aan zo'n schaap!”

„Een slokkie water.”

„Melk.”

„Slappe thee is ook goed.”

Maar vrouw Van Loon tilde Hermans hoofd van het kussen, legde haar arm om zijn smalle schouder en hield hem een kopje koud water aan de lippen. Zijn tandjes tikten er tegen. Ze hield hem vast, zo teer en vol ontferming.

„Drink maar, mijn joggie, drink eens, lekker watertje. . . .
Och, hij doet het, hij doet het, — zo. . . . nog een slokkie?
Och, Heere, wat ben ik blij!”

Herman keerde terug op de wereld. Hij sloeg de ogen op, groot, zag ogen, gezichten van — vreemden — allemaal vreemden — vrouwen, kinderen, mannen. En hij was niet bang. Want die ogen en gezichten waren goed.

„Moeder,” zei hij weer zacht.

„Wat zegt hij?” vroeg een kind fluisterend.

„Hij roept om zijn moeder.”

„Ja, we brengen je zo naar je moeder, hoor!”

Herman begon te schreien. „Ik wil naar huis — ik wil — naar mijn moeder toe.”

„Ja mijn hartje, ja mijn kereltje, je gaat ook naar huis toe. Maar waar woon je?”

„Bourbonlaan, twee en vijftig.” —

„Wat zegt hij?”

„Bonbonlaan, geloof ik. Weet jij die, Willem?”

Herman luisterde, nu weer angstig, naar het vragend gemompel der vreemde stemmen. Hij was nu geheel bij.

„Boúrbon,” zei hij duidelijk, „achter het Singelpark.”

„O, de Boerebonlaan, — o wacht eens even. Dat is. . . .”

Herman hielp hem verder: „Charlotte de Bourbonlaan.”

„O, de Selotte de Boerebon laan, ja, dat is in de buurt achter het park, dié kant uit, je weet wel, die nieuwe buurt.”

„Die laan met die nieuwe halve villa's. Welk nummer, joggie? En hoe heet je?”

„Nummer twee en vijftig. Ik heet Herman van der Flier.”

De kinderen luisterden. Hun ontging geen woord. Ze fluisterden weer:

„Hij heet Herman.”

„Hij is rijk.”

„Hij woont in een villa.”

„En hij steelt ijzer.”

„De stomme zei het zelf.”

De grote mannen wisten het nu. Ze overlegden, duiden elkaar uit, waar het precies was. Maar vrouw Van Loon nam haar laatste grote lap oud linnen uit de kast, niet al te wit meer, maar schoon, en wikkelde die voorzichtig om

de hand, zo dik en stevig mogelijk en maakte het verband met een veiligheidsspeld vast.

Ze zuchtte diep. Meer kon ze niet. Ze had alles gedaan, wat ze kon. Ze had alles gegeven, wat ze had. En ze had het gedaan met liefde.

Herman schreide niet meer. Hij stond op. Een vrouw ondersteunde hem nog.

„Ik kan wel staan. En ik weet de weg wel. Ik kan wel alleen naar huis.”

Herman zag nog wel wit, maar zijn ogen stonden beter, rustiger. Hij dacht snel: „Ik moet naar huis. Zo gauw mogelijk. En liefst alleen.”

Maar de vrouwen maakten uit, dat Willem hem op de fiets zou wegbrengen. Het kind achterop, — op de lastdrager. Herman zelf voelde er niets voor. Met zo'n vreemden man, — in een boezeroen — de mouwen half opgestroopt, achter op de fiets thuis gebracht, zijn buurt door en dan zó thuiskomen — neen, daar moest hij wat op vinden.

„Dat hoeft niet, dank u vriendelijk, maar dat hoeft niet. Ik kan best lopen.”

Kinderen fluisterden zacht: „Wat praat hij voornaam.” — „Ja, zo netjes, hij is vast rijk.”

Een bazige buurvrouw besliste: „Dat vertrouw ik niet. Een half uur lopen. Als hij weer van zijn stokkie valt. Breng hem weg, Willem! Haal je fiets, en vlug wat.” Nog schreeuwde ze hem na: „En trek je jas aan!”

„Dat zal ik zelf weten. . . .” bromde de man.

Herman berustte, wachtte, op een stoel. Zijn hand deed erge pijn.

„Wil je nog wat drinken?”

„Dank u wel.” Hij antwoordde zacht, wat verlegen nu.

„Wil je dan een balletje?”

„Wat zegt u?”

Herman begreep het niet goed. Maar vrouw Van Loon haalde een jampotje met gele dingetjes voor de dag, en gaf hem er één.

Hij hief zijn gewonde rechterhand even op. Maar die was zo pijnlijk en strak verbonden, dat hij zijn duim niet naar zijn vingers kon brengen. Toen nam hij, weifelend, met zijn linkerhand het suikerballetje aan, zei zachtjes: „Dank u wel,” hield het tussen twee vingers en stak het niet in zijn mond. Stil zat hij vóór zich te kijken. Onrust kwam er weer in hem. In zijn zieke hand klopte, bonsde het. De pijn werd hevig.

De jonge Van Loon vond het, na de tractatie en alle drukte, welletjes. Zijn angst voor de politie was hij geheel kwijt. Zijn kwaadheid om de ontsnapte dieven kwam weer boven. En daar zat hun kleine handlanger. En kreeg nog balletjes toe. Wel ja, — en netjes thuisbrengen op de fiets.

Daar kwam Willem al, een nette regenjas aan. Wat een complimenten! De jonge Van Loon ergerde er zich aan. — Wie gaf hem het gestolen ijzer terug? Hij had ze weg zien hollen met handen vol. Hij mompelde, gebaarde een vraag aan zijn moeder. „Laat hij hun namen opgeven.” Maar vrouw Van Loon wilde er niets van weten. Wat zou het. Allemaal rommel.

De jonge Van Loon was niet voldaan. Hij was zuinig, o zo zuinig, werkte hard met zijn vader, om de verdiensten op te voeren, hij spaarde mee — elke vijf cent was een stuiver — precies de oude Van Loon, die vreselijk gierig

was. Wacht maar, hij zou het wel aan zijn vader vertellen, als die vanmiddag thuis kwam.

Herman werd op de lastdrager gezet. Eigenlijk was hij nu blij, dat hij zó wegging. Want hij voelde zich nog draaiërig, zweverig.

„Zit je zo goed?”

Herman knikte.

„Rijd niet te hard, Willem!”

„Pas op de kuilen, anders schokt hij zo, Willem!”

„Hou je goed vast, joggie!”

„Och, wat ziet dat schaap nog witjes, hè?”

Willem mopperde terug naar de bedillende vrouwen:

„Zeür niet aan mijn hoofd, jullie. . . .”

En hij reed weg door de miezerige regen, voorzichtig, goed uitkijkend naar de kuilen met plassen, in de richting van de stad.

Herman was treurig, hield zich met zijn linkerhand vast aan het zadel. Hij keek naar de weg onder zich, naar de modder, die met een straaltje uit het voorste spatbord liep. Zijn hand werd moe, zijn rechterhand brandde, zijn hele rechterarm klopte nu, zijn hoofd klopte, bij elke schok sloot hij de ogen. Hij verlangde naar niets — dan naar zijn moeder — en zijn bed.

Bij het buurtje aan de Groene vaart stonden de vrouwen en kinderen nog lang na te praten, moesten nog eens precies weten, wàt er gebeurd was. Dieven? Dat kind? Kom! Een paar stukjes oudroest! Om daar nu zo'n drukte over te maken. Die jonge was net als de oude. Zuinig? Zeg maar: vrekkerig.

En dan zo'n kind te laten vallen! Hij had het mijn kind eens moeten lappen, mijn Jopie bijvoorbeeld.

Vrouw Van Loon was een goeie ziel, daar niet van, een best mens. Al haar lappen uit de kast. Ze zou haar hemd gegeven hebben. Ja, het was waar! Zij kon alles missen — — voor een ander. En toch óók weer zuinig. Ja, ze waren het roerend eens over vrouw Van Loon. Ze stonden tegen elkaar te knikken, streken over hun schorten, gingen voor de regen wat in deur en gangetje staan.

En het halve flaconnetje met eau de cologne kwam weer op de proppen. Och, wat doe je soms, hè? Het is wel zonde. Zeg dat wel.

Maar het was een lief kereltje. Best opgevoed. Dank u wel, dank u wel, zei hij telkens. Och — en met zijn zere rechterpootje kon hij het balletje niet aannemen. En toen deed hij het met zijn linker. Zag je het wel? Ja, ik zag het direct, mens! Ja, je ziet het zó, hè, of ze van goeie kom-af zijn. Mijn dochter dient bij. . . . En toen kwamen er lange prachtige verhalen over rijke mensen.

„Maar waar woonde dat kind ook weer?”

„Al beloofde je me een gulden, dan zou ik het nog niet weten. Riekie! weet jij het nog?”

„De Bon-bonlaan,” zei het meisje, die dacht aan lekkere dingen.

„Ja, zo iets, zie je, die kinderen onthouden alles.”

„En hij heette Herman van de Pier,” zei Riekie. Ze wist nog veel meer.

Maar een groot meisje van achttien kwam naar voren met stoffer en blik en zei: „Het was de Selotte de Bóere-bon laan.”

„Wat een mond vol!”

„Hoe komen ze er aan.”

„Ja, zeg dat wel, hoe verzinnen ze het.”

„Och, wat ze tegenwoordig niet verzinnen!”

„Zeg dat wel.”

„O, mijn gort staat te verkoken!” schrok er één. En ieder dook zijn eigen keukentje in.

En het buurtje viel stil.

En scheef stonden een paar bonenstaken in een verregend groentetuintje. En daarachter lag de ijzerhoop, tot roest te verteren in de regen. Er staken geen wielen bovenuit.

4. DE VOLTOOIING.

De wielen met nog meer dingen lagen in Edu's schuur.

Maar vreugde gaven ze niet. Wat ontbrak er nog aan hun prachtig werkstuk? Hun zuivere Fokker? Niets. En toch alles.

Edu en Hans waren weggehold, mèt de buit. Zonder omkijken. Wat er achter hen gebeurd was, — ze wisten het niet. Alleen die kreet, die angstroep: „Edú!!” was als een pijl door Edu's hart gegaan. Zijn naam. Hij was de schuld. Hij had dien kleinen jongen meegenomen, eigenlijk verleid en — in de steek gelaten. Hij had hem verraden. De schuldige liep vrij, — zijn handen en zakken vol ijzerrommel.

Nu had hij het. Dit had hij willen hebben. En nu gaf hij er niets om. Het woog zwaar en was vies, — want het was gestolen, — zijn handen waren moe en vies. En zijn hart was moe en donker. Wat moest er nu van hem worden? En wat was er van Herman geworden? Toen ze omkeken, zagen ze dat hij meegetrokken werd. Door wien? Waarheen?

Hans was kwaad.

„Waarom heb je hem meegenomen?”

Edu zweeg.

„Zie je nu — ik zèi het je nog, — ik wáárschuwde je nog, nu, nu verraadt hij ons. Vast. Om zich te redden, geeft hij ons de schuld. Nu zijn we zúúr.”

Edu antwoordde niet.

Een poos liepen ze zwijgend door.

„Waarom zeg je niets?”

„Laten we teruggaan en — hem halen.”

„Terug? En die boel dan? Ik denk er niet aan. Ik heb er veel te veel moeite voor gedaan. En het zijn fijne dingen. Moet je zien —” en hij liet stalen kokertjes zien. „Zuiver nikkel. En dat stuur, precies een vliegstuur. En die blokken — die leg je op elkaar, kijk — er lopen gaatjes door voor de draden. Een zuiver motortje. Als — als Herman maar zijn mond houdt.”

Hans praatte druk, hard, zenuwachtig.

„Maar hij is gepakt en —”

Neen, de vreugde was weg. Angst en onzekerheid waren er genoeg. Het spel was uit. — Edu liep schuw langs zijn huis, het poortje door, Hans achter hem.

Ze kwamen nat in de schuur. Edu legde zijn buit in het vliegtuig en bedekte de rommel met een dikke zak en oude kranten.

Hij keek naar zijn werk. Wat was er aan te zien? Hij vond het niet mooi meer. Twee kisten met wat lappen en nog wat, meer was het niet.

„Wat doe je nu? We gaan toch werken, alles er aan vast maken?”

„Ik ben zo nat.”

„Wat geeft dat, ik ben ook nat. Ik ga werken, hoor, ik ga het afmaken,” zei Hans beslist. „Als jij zo flauw bent! — Nat! In de lucht vliegen ze zo door de wolken, door stortregen. . . .”

De keukendeur ging open.

Moeder.

„Maar kind — zijn jullie daar? Je bent drijfnat. Waar zijn jullie heen geweest?”

„We hebben gewandeld, — mevrouw — en — dingen gezocht.”

„Dingen? Wat voor dingen?”

„Och, ijzeren dingetjes, moeder, voor ons — voor dit,” en Edu wees op de kisten.

„Maar je verkleedt je direct, Edu, trek je oude broek en trui aan, en je pantoffels en andere kousen. Het is treurig gewoon. En je gaat niet meer door dat natte weer. — Zonder jas! Je blijft thuis, hoor! Vooruit, naar boven.”

„Mag hij dan terugkomen, mevrouw, dan zullen we eerlijk in de schuur blijven.”

„Jawel,” zei moeder streng, „maar jullie moeten niet zo dwaas doen — je nat laten regenen. Moet jij je niet verkleeden, Hans?”

„Ik? Neen, mevrouw. Ik droog zó wel op.” —

Edu kleedde zich om, langzaam. Toen hij droge kleren aan had, ging hij de schuur weer in, — voor Hans.

Ze werkten, — of liever, Hans werkte. Edu was het knechtje. Die deed precies, wat de werkmeester zei, gaf alles aan.

„Je doet niets. Doé dan óók wat, Edu.”

Hij had geen lust, hij kon zijn gedachten er ook niet bij houden.

„De boor!” commandeerde Hans. Deze zwoegde, draaide de oude boor door een dikke plank. Hij had oude snoeren van een stofzuiger, van schemerlampjes. Hij knipte er met een nijptang kleine stukken af, stak die door buisjes en gaatjes in de planken, spande de draden door heel de cockpit, de voorste kist.

Het stuur, al het gevonden ijzer kreeg zijn plaats, werd goed vastgezet.

„De beitel! Hij wordt fijn, hij wordt goed!” Hij zong er haast bij.

Edu was stil, dacht aan Herman en hij hoorde nòg telkens die kreet om hulp. Hans dacht aan zijn werk, hoorde het vliegtuig al ronken, slechts éven, een seconde, dacht hij: als hij ons maar niet verraadt.

Edu stond boven de volle gereedschapskist van zijn vader, zocht. . . .

„De beitel zei ik toch! Toe. . . .”

Hans keek op. Wat was er? Schrok hij?

Edu keek angstig, zei: „De nieuwe beitel van mijn vader is weg!”

Hans werd vuurrood, stond op, liep naar de kist, keek, rommelde een heel stel gereedschappen weg.

„En daar ligt hij! Wat praat je!”

De nieuwe beitel lag onder een zaag, in een hoek van de kist.

„Gelukkig,” zuchtte Edu; hij zag het lichtbruine, glanzende handvat, verborgen onder ander gereedschap — en was gerust.

„Hier, dié moet ik hebben,” zei Hans en nam er een oude beitel uit. Hij lachte hard en trok Edu mee naar het werkstuk.

Edu begon nu beter mee te helpen. Hij sloeg hard, véél te hard, vier grote spijkers vóór in de cockpit en bond met touw de ijzerblokken er op: de motor. Hans beitelde een plankje smaller.

„Mooi!” zei Hans. „De motor zit. Wat nu nog?”

Ze keken, piekerden.

„De tanks. We hebben geen benzine, geen olie.”

„Dat geeft mijn moeder vast niet,” weerde Edu af. „Veel

te bang voor brand."

„Och, je begrijpt me niet. Wacht even....” Hans dacht snel. „Mijn moeder heeft lege jampotjes in de kelder. Ik haal er twee. Wacht even.”

In een minuut was hij terug.

„Hier moet water in, schoon, benzine; hier een beetje vuil water, olie! —” Hij danste en zong: „Tèteretè!”

Gaatjes werden in de blikken deksels gemaakt, draden er door gestoken. Die hingen los in de „benzine”.

„Die benzine loopt er vanzelf in,” zei Hans.

Edu lachte. Hij lachte voor het eerst na — dàt. — Wèg er mee! Vliegen zou hij!

„Natuurlijk, dat gaat vanzelf!”

„Wat nu nog?”

„Parachutes. Hier. Heb ik op gerekend.”

Een oude binnenband van een fiets werd om Edu's schouders gewikkeld. Hans nam wat touw, bond een lege, opgerolde zak op zijn rug. Klaar! De beste parachute, die je in de wereld krijgen kon.

„Nu proefdraaien! Jij er in!”

Edu klom in zijn cockpit, achter het stuurrad. Het was nog nat, niet vies meer. Schoon was het. Hij veegde het met een lap droog.

„Vóór vrij?” schreeuwde hij.

„Já!” brulde Hans.

„Contact!”

Rrrrrt! Hans rukte veel te hard aan de schroef. Die vloog uit de spijker. O, dat was niets. Even vastmaken. Zo, die zat al weer. Hij gaf er nu een zacht tikje tegen, zodat het stokje een paar keer ronddraaide en maakte meteen een vreselijk lawaai. Zrrrrr! zonder ophouden. Hij werd vuur-

rood, kreeg puilogen, die fonkelden en gebaarde Edu mee te doen. Deze loste hem af met motorlawaai-maken. Hans kroop in de kist, zat als een heer, meer dan heer, een vorst! Edu draaide, stuurde, verzette alle knopjes, tikte aan alle radertjes, keek trots rond, zette vaart. . . . Los! los waren ze. Ze vlógen. Ze schommelden, de vleugels bewogen zacht. Ze gonsden nu zachter. Het ratelen was niet vol te houden. 'Lzzz. . . . hoe lang?

„Landen — Rome!” schreeuwde de passagier achterin.

„Ja!” schreeuwde de vliegenier terug.

Plots dacht Hans er aan, dat een landing onmogelijk was. Hoe dom, hoe ontzettend dom!

„Kan niet!” riep Hans, „een glijvlucht moet je nemen, een — een noodlanding, — och — een — hoe heet dat ding ook weer — een zweeflanding!”

„Waarom?” vroeg Edu trots, „ik maak een gewone landing, heel gewoon. Daar is Rome.”

„Maar — je hebt geen *wielen!*” gierde Hans.

Edu lag even met zijn hoofd op het stuur van de uitbundige pret. Hij was alles, alles van vanmorgen vergeten — hij was aan het spēlen.

De wielen waren er niet onder. Ze stonden nog tegen de muur in een hoek van de schuur.

„Stap dan uit en zet ze er even onder!” riep Edu.

„Dat kan toch niet, sufferd! We vliegen. We zijn in de lucht.”

„Allebei er uit springen! We hebben parachutes!”

„Ja, maar dan is het vliegtuig naar de maan. Een zweeflanding is het enige. Anders zijn we verlóren. Wil ik het doen?”

„Nee, ben je niet goed, dat kan ik toch evengood?”

Zzz... Motor afzetten. Hij draaide aan een knopje.
„Stil, Hans, niet gonzen, ik heb de motor afgezet.”
O ja, dat was waar ook. Hans keek angstig toe. Edu
draaide aan het stuurrad, zwenkte met zijn hoofd, zijn

schouders... Ze gleden langzaam neer, zakten, ze voel-
den het... Een lichte schok. Ze stonden. Behouden!
„Zuiver! Een prachtige noodlanding, zeg Parmentier!”
„Heel gewoon,” zei Parmentier.
Ze stapten uit, gaven elkaar een hand, ontroerd.
„Waar zijn we hier, zàg?”
Ze keken rond. Edu nam een kaart (een krant), liet er zijn
vinger overgaan en zei na enig weifelen: „Dit is — dit is
het voetbalveld bij Rome. Je weet wel, daar hebben wij

de Italianen met 4—2 geklopt.”

„Dat is opscheppen, Edu, we hebben verloren.”

Maar de piloot was nu mecanicien en zette de voorste kist op de as van de twee wielen. Het hele gevalletje helde nu sterk achterover, want de zitplaats van den passagier rustte op de grond. Een versterking tussen de kisten was hoognodig. Want de verbindingsplanken kraakten hevig. Maar de houding, het voorkomen van het vliegtuig was veel echter.

„Alles in orde?” vroeg Hans.

„Dan gaan we eten,” zei een andere stem.

Mijnheer Koudijs zette zijn fiets in de schuur, lachte om het werkstuk, bekeek het even en ging naar binnen.

„Jammer,” zei Hans. „Moet je direct eten?”

Ineens was Edu weer stiller, niet vrolijk meer, verward.

„Ja, we eten direct, als vader thuis is.”

„Vanmiddag verder?”

„Ja. —”

„Eet je gauw?”

„Ja — natuurlijk. Om één uur zijn we klaar.”

„Dag!” Hans holde weg, kwam terug. „En zeg, ik ga even kijken, of Herman al terug is. Nou dag!”

Edu at niet veel en niet lekker. Hij zat niet gerust aan tafel. Kwam Hans nu maar éven zeggen, of Herman er was. Hij zag maar één mogelijkheid: het zou mis lopen. Herman zou hun namen genoemd hebben. En dan — een klacht van de mensen aan de deur. „Uw jongen is een ijzerdief.” Of de politie misschien.

De bel ging. Edu boog zich over zijn bord. Moeder stond op. Hij luisterde, keek schuw naar de deur. — Lachen. Gelukkig. —

„Een goede boodschap, man. Morgen komt Jansje weer. Ze knapt weer op.”

Ja, dat was een goede tijding. Maar . . . het verraad van Herman?

„Schiet je goed op met je vliegtuig, Edu?”

„Nou! — we waren in Rome — toen u kwam.”

Hij hield zich goed.

Een agent liep langs. Keek hij naar zijn huis? Kwam hij het hek in? Hij keek hem na, kon niet zien, waar hij heen-ging. Hij verwachtte de bel.

Niets gebeurde er. Niets. Ze aten — en babbelden soms.

„Wat kijk je sip, Edu?”

„Ik, vader?”

„Hij is vanmorgen doornat thuisgekomen. Het is je eigen schuld, als je ziek wordt.”

„Ik had mijn jas vergeten.”

Gelukkig een reden om stil te zijn. Hij kòn niet praten. Hoe kun je vrolijk, gewoon doen, als je weet, bijna zeker weet, dat je iets boven het hoofd hangt? Er dreigde iets. — Wat? Wist hij het maar. Hij doorleefde weer de hele morgen. — Hoe waren zij zo gauw weer op de weg gekomen? —

„En in welke streek, Edu?”

„Ja, vader?”

„In welke streek mochten Jacob en de zijnen gaan wonen?”

Vader was aan het Bijbellezen. Edu had het niet eens gemerkt. Laat staan dat hij wist, wàt er gelezen was.

„Waar ze gingen wonen?” vroeg hij.

„Ja.”

„In Kanaän natuurlijk.”

„In Gosen, heel goed. Je moet luisteren, Edu.” Toen las vader door.

Moeder keek hem aan. Het was een erg dom antwoord. Want ze kwámen n.b. uit Kanaán, naar Egypte.

Er werd gedankt. Vader keek weer op zijn horloge, stak nog een pijp op en ging de krant lezen.

Hans was er nog niet. Edu had geen rust. Hij ging naar hem toe. Niet thuis. Waar was Hans? —

Edu haalde zijn fiets, reed de lanen van zijn wijk door en vroeg aan jongens, of ze Hans gezien hadden.

„Ja, hij ging dáárheen.”

In de Charlotte de Bourbonlaan zag hij een troepje jongens staan. Daar was Hans bij. Die wenkte.

„Hij is thuisgebracht. Hij is ziek.”

Edu verbleekte. De dreiging kwam nader. Er was geen ontkomen meer.

„Door wien is hij thuisgebracht?”

„Door een vreemde.”

„Geen politie?”

„Nee, een gewone man, op de fiets. Hij was ziek.”

„Heeft hij ons. . . .”

Hans trok zijn schouders op, maar niet uit onverschilligheid.

„De dokter is er geweest.”

„Ja,” zei een ander, „en ik mag niet eens bij hem spelen.”

„Tonny zei — allemaal bloed.” (Tonny was een broertje van Herman.)

Edu wilde weg, bleef toch bij de pratende jongens, die alles wisten, maar het voornaamste niet. Den medeplichtige, den hoofdschuldige, den verleider, dien kenden zij niet. En — of Herman namen had genoemd tijdens

zijn gevangenschap wisten ze ook niet. Of wisten ze het misschien wel?

Ze praatten lang en keken telkens naar het hoge huis. Edu wilde het geheim er wel uit kijken. Kon hij maar even Herman zien, met hem praten. Dan zou hij alles wéten. Weten wilde hij. Hoe of wat. Die onzekerheid, die twijfel woog zo zwaar op zijn hart — kneep in zijn borst en zijn keel. Zo vlak bij het geheim te staan, en het toch niet te kennen — het verwarde zijn denken, het nam alle vreugde van zijn vakantie weg.

Hij maakte plannen. Hij zocht een oplossing. Hij wenkte Hans. Apart. Fluisterde met hem, terwijl ze wegliepen.

„Laten we de hele boel terugbrengen.”

Hans wees met zijn vinger naar zijn voorhoofd.

„Nee, Hans, dat is niet gek. Hoor nu eens — we zeggen, dat we dachten, dat het van niemand was.”

„Smoesjes.”

„Maar dan hóren we alles. Dan wéten we alles.”

„Of hij ons verraden heeft?”

„Ja, ook — en dan zeggen we —”

„Onzin. Je bent niet goed wijs. Kan mij het schelen! Mijn moeder lacht ze uit, als ze komen klagen.”

„Maar... hij is ziek — en dat is...”

„Jouw schuld. Dan had je hem maar niet mee moeten nemen. Ik zei het nog — ik waarschuwde je.”

Het was de waarheid. Maar die was hard. Edu werd kwaad, driftig weerde hij het vreselijke verwijt af met:

„Dat is niet waar! Ik wou terug, direct. Jij niet!”

„Toen het gebeurd was.”

„Jij dürfde niet.”

„Is dat durven? Je overgeven?”

Hans moest er om lachen. Hij gaf Edu een vrolijke duw met zijn elleboog. Hij wist wat beters. Verder vliegen. Ze moesten nog opstijgen van het voetbalveld bij Rome. Benzine bijvullen. En dan maar in eens door naar Athene. Zonder tussenlanding.

„Ik heb geen zin meer.”

„Je bent flauw, Edu. Hebben we daar nu voor gewerkt? Ik wéét wat!”

Hans zag wel, dat hij Edu moest aanmoedigen met nieuwe plannen.

„Ik ga mijn verf halen. We gaan het verven.”

Hij rende vooruit, was alles weer vergeten. Hem bezwaarde niets. Maar Edu's fiets liep moeilijk, als tegen een helling.

Het gaf hem afleiding, dat Hans bij hem kwam en dat ze samen wat doén konden. Als je wat deed, dan kon de vrees niet zo aan je knagen.

Hans had drie restjes verf gekregen. Oude kwasten waren er ook genoeg. Grijs werd de hoofdkleur. Edu smeerde het er veel te dik op en Hans moest hem schilderen leren. Je kon wel zien, dat hij tussen de verfpotten en kwasten groot was geworden.

Hij roerde met stokjes, verdunde de te dikke verf met olie uit een flesje, leerde Edu heel geduldig, hoe hij met de kwast moest omgaan: eerst randen en hoeken, dan de binnenvlakken; eerst rechte strepen, dan dwarse, dan werden alle plekken goed en gelijk gedekt.

„Kijk, Edu, niet je kwast neerzètten en in het midden beginnen, maar zó... over de hele breedte strijken — zó — zie je wel?”

Hans praatte nu zacht, geduldig, als tot een leerling, die

de beginselen van het vak leren moest.

Edu knikte gedwee — hij zag, dat Hans er verstand van had. Hij deed zijn best, met een puntje van zijn tong uit zijn mond. Hij doopte de kwast niet diep in en streek goed en zuinig uit.

Ze waren stil, spraken weinig — en geen woord over Herman.

„Kun jij die vleugel nu afmaken, dan maak ik de naam. Wit.”

„Welke naam?”

Na veel verworpen voorstellen, viel de keuze op *Hercules*. Dat werden dus acht letters. Die moesten dicht bij elkaar. Ze konden niet groot worden. Je moest dus een fijn penseeltje hebben. Echt werk voor Hans. Zijn hand liet hij tegen een dun stokje leunen, om vaste streepjes en boogjes te krijgen en hij tipte het penseeltje maar éven in het verfpotje. Niet te veel. Anders liep er zo gauw een druppel uit de letter.

Edu moest even ophouden, want zijn strijken deed de kist te veel trillen en dan kon Hans geen zuivere lettervormen krijgen. Ze zaten er met hun neus op, muisstil.

Het zonlicht kwam even door de schuurruit en vond een plekje op de twee jongensgezichten. En er was vrede.

Trieng! . . . Hans hoorde het niet. Edu keek schuw door de ruit, stond op, snel, als iemand, die vluchten wil, — schopte een verblikje om.

„Edu! Kijk dan uit!”

Een grote, rode vlek vloeide uit op het cement. Edu lette er nauwelijks op, liep de schuur uit en — zag de post weggaan. Hij ging naar binnen — moeder las lachend een briefkaart. Ze knikte tegen Edu.

„Oom Maurits vraagt, of we een paar dagen met ons vieren komen.”

„Wanneer?”

„Volgende week. Vader heeft vijf dagen verlof aangevraagd.”

Edu was niet eens uitgelaten.

„Hoe vind je dat nu?”

„Gaan we?”

„Bij leven en welzijn — vast.”

Zo gaat het nu. Je verwacht onheil en klachten en — er vallen blijde boodschappen uit de lucht. Altijd onverwacht. Het gaat altijd anders dan je verwacht.

Edu zou dol geweest zijn, op zijn hoofd zijn gaan staan van louter uitgelatenheid, als... Wat kon een mens het toch voor zichzelf bederven!

„Ik ga volgende week een paar dagen naar Aalsmeer,” zei Edu tegen Hans. Deze was de rode verf weer voorzichtig aan het oplepelen met een schuifje dik papier en een kwastje. Hij was kwaad. Edu stak geen hand uit, om hem te helpen.

„Aalsmeer,” zei Edu nog eens.

„Smeer jij de vloer maar liever niet vol. Geef een lap!” Hans was wel een beetje jaloers. Wanneer had zijn vader nu eens vacantie? Nooit. Altijd was het: ik kan niet weg. Ik kan de zaak toch niet sluiten? Een halve dag, hoogstens een dag kon hij uit; nooit meer. Mijnheer Koudijs ging met zijn hele gezin maar eventjes vijf dagen uit. Bijna een week.

„Maar als jij uitgaat, dan mag het vliegtuig bij ons staan. Want de helft is van mij.”

„Dat kan. Dan dragen wij het samen over.”

Dat was afgesproken. Edu klaarde op. De dag, de avond verstreek, zonder klacht. De vrees voor het verraad begon te wijken. Herman had gezwegen. Er was niets meer. Alleen het heerlijke verschiet: logeren bij oom Maurits.

Zo wilde hij tenminste graag denken. —

Maar 's nachts werd hij gekweld door een bange droom. Een grote, rode plek op de schuurfloer vloeide uit, verder, verder — een grote plas bloed. Edu vluchtte. Eerst één jongen, toen mensen, hoe langer hoe meer, liepen en riepen hem na. „Edú! Edú!” — Tot de benauwenis hem wekte. . . .

Het was nog donker. Hij wist nu, dat die rode plek op de schuurfloer geen bloed, maar verf was. Zou Tonny, Hermans broertje, niet overdreven hebben? „Allemaal bloed,” had hij gezegd.

Edu zag alles nu weer anders. Verraad was er. Maar niet van Herman. Eerder van Edu zelf. Want hij had kleinen Herman in de steek gelaten. Die was gegrepen — voor hèm. En zijn hart werd gedrukt door een zwaar gevoel van schuld.

Hij wist er geen weg mee en lag wakker, tot de hanen in de buurt kraaiden en de nieuwe dag de gordijnen naderde. Toen viel hij moe en droef in slaap.

5. DE BOETE.

Terwijl de vliegtuigbouwers hun Hercules voltooiden, betaalde Herman de zware boete voor het avontuur aan de Groene vaart.

Het was heel goed geweest, dat hij thuisgebracht was. Hij voelde het zelf, toen hij achter op de fiets bij dien man zat. Hij hield zich sterk; — oppassen — volhouden! dacht hij. Ik ben zo thuis.

Maar een paar maal wilde hij roepen: „Stilhouden — ik ben zo naar.” Dan hield hij zijn hoofd hoog op, de ogen dicht, snoof lang en diep, liet de koele regen op zijn gezicht vallen en dan ging het weer even.

Hij zag, dat de man goed reed. Bij het park, over het brugje, zei Hans: „Nu rechts, mijnheer.”

„O ja — ik weet het wel zo'n beetje, maar niet precies. Rechtdoor, waar?”

„Ja.”

Nog een paar lanen, rechts — links de tweede — de Charlotte de Bourbonlaan. Welk nummer ook weer? Twee en vijftig. De man zocht, telde.

„Dáár — dat huis.”

„Dat hoge?” —

„Ja, mijnheer.”

Een rijke boel, vond Willem. Moest hij daar binnen rijden, aanbellen, verklaring geven? Geen prettige boodschap.

„Ik breng uw jongen gewond thuis.”

Hij remde, met zijn lange benen op de grond. Herman stapte af. Wat zag dat kind er uit! Willem schrok er van. Hij zag nu, dat het wel goed werk geweest was, het kind

thuis te brengen.

„Gaat het wel? Wil ik even meelopen? Ben je zo koud geworden?”

Herman bibberde. Hij knikte. „Ik kan nu wel, mijnheer. Dank u wel, mijnheer — voor het wegbrengen.”

„Het beste met je, joggie. . . .” zei de man met echt medelijden. Hij keek hem even na. Toen stapte hij weer op de fiets en zocht de buurt van de Groene vaart op.

Rijken en armen ontmoeten elkander. Maar zo kort — en niet dikwijls. — Willem kwam slechts tot het hek van Hermans huis.

Toen mevrouw Van der Flier haar kind zag, riep ze: „Lieveling!” Ze omarmde hem en Herman lag te snikken, weldadig, en rustte voor het eerst op deze vreselijke morgen tegen de schouder en borst van zijn moeder. Zijn broertje, zijn grote zus en Francien, de dienstbode, stonden er vragend en klagend bij.

Ze trokken zijn jasje uit, vol bloed. Ze ondersteunden hem, brachten hem naar de badkamer. Hij werd uitgekled. Het dikke verband werd van zijn hand gedaan. De papieren pleistertjes gingen als doornatte vliesjes mee. . . . en een grote, open, diepe scheurwond dwars over palm en bal van de hand lag rood en blauwig te schrijnen. En met afgrijzen keken ze er naar — behalve Herman.

Boorwater, watten. Het medicijnkastje. Warm water stroomde uit de geiser het bad in, kranen werden geopend — koud, warm. De damp wolkte uit het witte bad. Mevrouw Van der Flier wreef met watten boorwater de wond uit, gooide de watten met bloed en vuil in de

toiletemmer, nam telkens een nieuw plukje. Ze drukte de natte watten voorzichtig de scheur in, wreef door alle hoeken — ze haalde er veel kleine, bruine roestpuntjes en splintertjes uit — en veel vuil bloed. Herman kreunde, beet op zijn tanden, de ogen dicht. Zijn grote zus stond achter hem, hield hem bij de schouders.

Nog eens kreeg de hele hand een bad en wassing van boorwater. Toen — „de jodium.” Francien gaf het bruine flesje, met het penseeltje in de stop. Herman had het woord gehoord.

„Niet doen, moeder. . . .” klaagde hij.

„Flink zijn, Herman.”

Ze wenkte Francien zijn arm stevig vast te houden. Het volle penseeltje streek over de wond, het bruine vocht vloeide gretig het open vlees in.

Een schreeuw, bijna gebrul van pijn. De jodium beet en brandde fel. Mevrouw Van der Flier hield de hand vast, keek, of alle hoeken bruin waren, deed nog een beetje in de uiterste puntjes van de scheur.

Herman was na de schreeuw stil, beet op zijn lippen en zijn blote borst was nat van zijn tranen.

Toen werd hij in het bad gezet, de rechterarm buiten het water, — hij werd afgespoeld, geheel gereinigd. Schoon ondergoed. Pyama. Natte omslagen met taf om de hand. In bed.

Mevrouw Van der Flier ging naar het telefoontoestel, belde den dokter op. —

Herman lag stil, de ogen dicht. Soms ging er een schok door hem heen. Die minuten van doodsnoed, waarin hij vanmorgen had verkeerd, hadden hem aangegrepen, tot diep in zijn zieltje. Zijn zenuwen waren totaal van streek.

's Middags kwam de dokter, bekeek de hand. Die was blauw, gezwollen, de randen van de wond waren ontstoken.

„We moeten oppassen,” zei hij beneden ernstig tegen mevrouw Van der Flier.

„Hij heeft koorts. Negen en dertig.”

„Geen wonder. Een uur met zoveel vuil in je bloed. Zo'n wond van roestig blik — het is er een paar centimeter diep ingedrongen — het is er doorgehááld, doorgetrokken — het is de gemeenste wond, die je denken kunt.”

„Is u bang voor — voor bloedvergiftiging?” vroeg ze ernstig.

„Eerlijk gezegd, ik vertrouw het niet. De palm trekt zo blauw op, u ziet het zelf. Als het snel dikker wordt, moet u me direct waarschuwen. Of liever — ik kom vanavond zelf. Dit moet hij direct innemen.” De dokter schreef een recept. „Het is vreselijk bitter, maar het móét er in, hoor!”

„U kunt er van op aan. Francien, wil je dit naar de apotheek brengen, wachten en terugkomen met de medicijn?”

„Uw meisje kan wel even meerijden, ik moet er toch met mijn auto langs.”

„Ze heeft een fiets, dokter, dank u zeer.”

De dokter reed weg. Francien reed weg. Het huis was stil. De kinderen waren stil.

Mevrouw Van der Flier ging de serre in, zat in een stoel, even met de handen voor haar ogen.

De zorg kroop door dit schone huis, door alle kamers, over alle meubels, over de bloemen in de vazen en dreef

de vreugde tot uit de kleinste hoeken. Zij vulde het hele huis en drong door alle mensen, die er in woonden, gaf aan alles een andere kleur: aan de schilderijen, aan de tapijten, de lopers, aan de bloemen ook.

Het radiotoestel keek met smalle ogen zonder lichtstreepje — en met toegeknepen mond, roerloos. Het bos aan de overkant was ondoordringbaar — in de takken zong geen vogel.

Tonny, Hermans broertje, kwam de serre in. Hij aarzelde. Hij had een kleverig boterballetje tussen zijn vingertjes. „Moes...” Hij liet het zien.

„Hoe kom je daaraan?”

„Het zat in Hermans jasje.”

Moeder nam het natte boterballetje aan — er zaten jashaartjes in vastgeplakt.

„Herman zegt: hij heeft het van een vrouw, die zijn hand ingepakt heeft met al die lappen.”

Moeder schudde het hoofd met een verdrietige glimlach, door tranen heen.

Die middag, laat, kwam Van Loon, de opkoper, doornat thuis. Hij was uit zijn humeur. Een slechte dag. Een half karretje vodden en benen, kranten, bijna geen kleren, waar nog iets aan te verdienen was.

Toen hij langs de ijzerhoop reed, dacht hij: opruimen de boel. Ik zal den opkoper waarschuwen.

Hij kwam binnen, groette niet, pakte ruw en nijdig de vodden en kleren, zonder ze te sorteren, in één zak, het papier in een andere zak, de benen in een mand. Ze roken vies en zurig.

De doofstomme sjouwde de zakken naar de zolder, zette

de mand benen in de schuur buiten. Een magere hond van het buurtje sloop er omheen, stak zijn kop door de deur, kreeg een onverwachte schop met de klomp en jankte met de staart tussen de benen weg.

Buurkinderen schreeuwden, vrouwen snauwden, een radio kraste luid een jazz, een paar werklozen zaten er zich bij te vervelen.

Op het fornuisje van vrouw Van Loon stond een pannetje koolraap met aardappels te pruttelen.

„Is het warm?”

Het eerste woord, grauwerig, van Van Loon. Hij was schor.

„Ja.”

Ze zette het pannetje op een roostertje voor haar man. Zonder eerst zijn pet af te nemen of wat ook, stak hij zijn ijzeren vork in de lichtgele brij. En hij at. Zijn arm om de pan, diep voorover gebogen — de damp wolkte om zijn ongeschoren gezicht.

Toen de pan leeg was, rinkelde hij zijn vork er in en schoof de pan een eind weg, keek naar buiten, zijn groentetuin in. Hij gebaarde en sprak, verstaanbaar voor zijn zoon: „Een paar bonenstaken zijn gevallen, de snijbonen liggen op de grond te verrotten — zet ze recht. Dat jij dat niet ziet!” snauwde hij door, tegen zijn vrouw.

„Je laat de boel verrotten!”

Vrouw Van Loon nam het pannetje en zweeg.

De doofstomme herstelde de rij bonenstaken met hun slingerende vrachten. Zwaar hingen de trossen snijbonen aan de ranken, vol en goed.

Van Loon zag het niet, want zijn oog was duister van wrevel, die een uitweg zocht. Hij ging voor het fornuisje

zitten, liet het hoofd hangen en keek naar de vloer. Zag iets — op het oude kleed met gestopte gaten. Hij verzettede zijn stoel, stond op, hurkte, beveegde een grote plek. Die was vochtig. Roodachtig. . . .

Vrouw Van Loon kwam nader, stond stil.

„Bloed?”

Ze knikte. De jongen kwam er bij, in spanning. Nu zijn vader het ontdekt had, verlangde hij er naar, zijn gemoed te luchten.

„Ik zal het vertellen,” zei vrouw Van Loon rustig.

„En ik ook!” begon de doofstomme met klanken en gebaren.

Van Loon luisterde gespannen toe, zijn ogen schoten van zijn zoon naar zijn vrouw, naar het oudroest-veldje, naar de plek op het kleed. Heel zijn verontwaardiging over de diefstal stortte de jonge Van Loon voor zijn vader uit. Die jongen, ook een dief, had zijn straf en hij was veel te goed behandeld. — Maar van het boterballetje zweeg hij, om zijn moeder te sparen. —

Van Loon raasde schor, vloekte. Hij sjouwde zich òp, door weer en wind en onderhand kwamen rekels uit de stad hem bestelen, beroven. —

„Man, bezondig je niet zo — om een paar stukken ijzer. . . .” suste vrouw Van Loon.

„Wat zeg jij? Een paar stukken ijzer. Dat is mijn verdienste van vandaag. Daar loop ik de hele dag voor langs de deuren te schreeuwen. Al was het een halve stuiver waard, ik laat me niet beroven door kwajongens. Ik maak er een politiezaak van. — En zo'n aap nog verbinden en naar huis laten brengen.”

„Als je gezien had — hoor eens, man — hoe kun je zo

wreed zijn, zo'n schaaap — zo'n wurm. . . .”

„Ik heb met je wurmen en schapen niks te maken!”
tierde Van Loon door.

Een kind van de bureu keek om een hoekje naar de ruzie. „Ik ga naar de politie,” hoorde het. Het kind stooft weg, toen Van Loon zich omkeerde. Politie — politie!

Het woord ging draadloos het buurtje door. Van Loon wil naar de politie. Hoofden kwamen buiten. Vrouwen en mannen mengden zich weer in de zaak van vanmorgen. Ieder gaf raad. Ieder wist wat. Het voornaamste was: het adres.

„Precies, hoor, anders kan ik een uur zoeken!”

Ja, Willem wist het precies. Selotte de Boerebonlaan, nummer twee en vijftig. De naam? Weten we ook, — hou je kalm, Van Loon! — Hoe heette dat knappe joggie ook weer? Riekie, zeg het nog eens? Herman van de Pier. Juist.

„De Pier? Ik zàl hem pieren!”

„Maar die heeft niets meegenomen.”

„Kan me niet schelen. Hij was er bij en was ook bezig. Dan zal die me de namen opgeven. Ik zoek dat wel uit.”

„Het is een halve filla,” lichte Willem in.

Die bijzonderheid maakte Van Loon nog giftiger. Hij zou die rijke rekeljongens wel villen. Schadevergoeding. Betalen zouden ze. En goed. Dat was nog beter dan naar de politie. Wacht even!

„Maak je niet dik, Van Loon, — wil ik meegaan?” vroeg Willem kalm.

„Mèrci, dat knap ik liever alleen op.” Merci vond hij een mooi woord.

Hij zou zijn woordje doen. Dat had hij in zijn vak wel

geleerd. Praten, praten, de mensen overpraten. Praten is verdienen, praten is geld.

Hij nam zijn fiets, een oude kraakkast met anderhalf spatbord, reed weg, — kwam weer terug.

„Wat zou hij nu nog moeten weten?” vroegen de mannen, die hem nakeken. Ze hadden hem wel twintigmaal ingelicht over hetzelfde.

„Willem! Leen me je plaatje even.”

Willem had een rijwielpaatje, van de steun, want hij was werkloos. Met dat ding reed het halve buurtje. Willem bond het zelf in het revers-knoopsgat van Van Loons jasje en spotte intussen: „Ridder van den gouden leeuw! Hij zit!”

„Merci.”

„Als je het verliest. . . .”

„Dan betaalt die halve filla het!”

Van Loon lachte schor. De vrouwen gielden hem na. Maar vrouw Van Loon stond onder de pomp het etenspannetje om te wassen, schoon te krabben en het schorre gegrinnik van haar man en de buurt sneed haar door de ziel; die was teer.

Hier — aan de pomp — vanmorgen — had ze een stervend kind ondersteund en God was zo goedertieren geweest, dat het kind weer bijkwam. En nu waren er nog mensen, die met Hem spotten en vloekten. En geld afpersten — en met de politie dreigden. Ze bad om vergiffenis en reiniging — en onderwijl boenderde ze haar teiltjes schoon.

Intussen zocht Van Loon in de Singelparkwijk, een nieuwe buurt, waar hij zelden geweest was. Daar viel niet veel te halen. Die rijke lui gaven alles met de askar

mee. Hij vroeg een paar keer naar de Boerebonlaan, dat gekke begin van papillotjes was hij kwijt. —

Het was schemer geworden, toen hij de laan had. Twee en vijftig. Dat was niet eenvoudig. Die lui hadden de huisnummers op de hekken, soms op hun muurtjes vóór, maar ook tegen de huismuren. Je moest dan de voortuin overkijken om de getallen te vinden.

Veertig. Hij schoot op. Vijftig. Daarnaast. Een auto voor de deur. Boven brandde licht. Een grote schemerlamp kleurde in de serre.

Van Loon stapte af, wachtte, keek. Rijk volk. . . . Moest je oppassen. Belden direct de politie op. Wist hij nu maar precies, wát er gebeurd was! Teruggaan? Het buurtje zou lachen. -- Ben je niet goed! Ik ga, gewoon. Ik vraag. —

Het hek stond open. Hij zette zijn fiets er tegen. Zijn plaatje! Dat hing nog aan zijn jas. Het tuingrint knerste onder zijn lompe schoenen. Wat een auto! Een wágen. Er brandde een lampje in. Geen chauffeur. Die lui reden allemaal zelf.

De deur. In de gang brandde licht. Geen geluid. Hij weifelde nu heel sterk. Maar hij hoorde zijn buurt lachen — hij drukte op het witte knopje, voorzichtig, — schrok van het triengende geluid, dat hij veroorzaakt had.

Nu kon het hem niets meer schelen. Geld maken. En brutaal zijn. Niet laten afpoeieren. Hij werd strijdlustig. Stappen. Hij schrok, stond plotseling in vol licht. Een lamp boven hem was aangestoken door ongeziene hand. Het deurluikje ging open. Een gezicht er voor.

„Goeien-avond. Ben ik hier bij Van de Pier?”

„Van der Flier, ja, wat moet je?”

Dat was verkeerd van Francien, de dienstbode. Ze zei het scherp, op hoge toon. De deur bleef dicht. Ze keek met vrees en minachting tegelijk. Een ongeschoren kerel, schor, met een vieze pet en een gezicht!... Wat moet je? —

Van Loon zei, op zijn manier nog netjes: „Wat ik mot? Ik kom over dat gevalletje van dien jongen hier — van vanmorgen.”

Francien schrok, zei — op heel andere toon, maar toch streng: „Wilt u dan even wachten?”

„Ja zeker.”

Luikje dicht. Ja, doe maar dicht. Maar hij ging niet weg. Hij kuchte. Dat had hij hem geleverd. Hij keek naar de deur. Op de post was een plaatje geschroefd: Aan de deur wordt niet gekocht. Drukwerken worden niet terug gegeven. Het oude smoesje. Hij liet zich niet wegsturen. Hij wachtte.

Maar gerust was hij niet. Hij hoorde de telefoon. Laat ze bellen voor mijn part! Ik kom voor mijn r cht op.

Stappen. Het slot klakte. Een — officier. Hoge kraag. Drie sterren. Een — kapitein. Van Loon tikte met een vinger onbeholpen aan zijn pet. Hij was in dienst geweest.

„Wat wenst u?”

„Nou — zoals ik zei — over dat gevalletje van vanmorgen bij mij thuis — is daar een jongen van u bij geweest?”

Kapitein Van der Flier stond een ogenblik stil, ernstig. Hij wachtte even, draalde, keek den man v or hem streng aan. Die stond in het volle licht.

Toen, gedempt, kort: „Komt u binnen.”

Van Loon was ontwapend. Hij nam zijn pet af, stond op de dikke mat. Deur achter hem dicht.

„Francien.”

„Ja mijnheer?”

„Vraag den dokter, of hij even wachten kan. Vijf minuten.”

„Ja mijnheer.”

De gang was licht. Weer weifelde de kapitein even. Keek naar deuren. Toen opende hij een klein zijkamertje, knipte het licht aan.

„Gaat u binnen.”

Van Loon kuchte, tikte zijn pet telkens tegen zijn rug.

„Wie bent u?”

„Van Loon, kap'tein, Gerardus van Loon — en ik ben opkoper.”

„Woont u aan de Groene vaart?”

„Jawel kap'tein. En vanmorgen, vanmorgen. . . .”

„Hoe weet u, dat mijn zoontje daarbij geweest is?”

„Mijn buurman heeft hem zelf hier gebracht, op de fiets, want hij was zo akelig.”

„Heeft u gezien, hoe het gebeurd is?”

„Ik niet, — ik was in de stad — mijn zoon, die is ongelukkig, kap'tein, die is doofstom — mijn zoon heeft gezien, dat drie jongens aan het — nou ja — aan het zoeken waren in mijn ijzer. Hij ging er op af en twee liepen er weg en één kwam te vallen en — mijn vrouw heeft hem, zo goed als ze kon, geholpen — je blijft toch menselijk — zegt u zelf — nietwaar — maar. . . .”

„Wat kwam u nu doen?”

„Zoals ik zeg — ik ben een arme opkoper en ze hebben oud ijzer van me gestolen, — ja — u verstaat me kap'-

tein — ik zeg niet ùw jongen — die heeft niets meegenomen, maar die was er bij — nietwaar — en die andere moeten me schadevergoeding geven — en ik zou graag hun namen willen weten en hun adres en zo....”

Van Loon kwam op dreef, werd vrijmoediger, — praten — praten moest hij.

Kapitein Van der Flier stond op.

„Ik ken die andere jongens niet en mijn kind is te ziek, om hem te vragen, waar ze wonen. Hoeveel schade heeft u?”

„Een kwartje,” zei Van Loon direct, „ik moet er ook hard voor werken, u verstaat me. —”

De kapitein haalde zijn portemonnaie uit zijn zak, weifelde — dacht aan het eerste verband en wat Herman hem verteld had van een vrouw, die goed was, — aan het boterballetje, dat Tonny had gevonden, aan het thuis brengen....

„Neen, kap’tein,” zei Van Loon, die eerbiedig werd door de ernst van het gezicht vóór hem. „U begrijpt me verkeerd — die andere....”

„Uw vrouw is goed voor mijn kind geweest. Mag ik u dit geven — voor alles. Ik dank u daarvoor. — Ik heb nu geen tijd meer.”

Een gulden lag in de hand van Van Loon.

„Dat is de bedoeling niet, kap'tein. —”

Maar de deur was al open — de gang — de buitendeur.

„Dank u, kap'tein — en het beste, kap'tein — met uw zoontje.”

„Goeden-avond, man.”

Van Loon stond buiten, de gulden nog in zijn hand. Verward liep hij de tuin uit. Het was donker. Hij nam dra-
lend zijn fiets en las op het hek de witte letters: H. J.
van der Flier. — H. J. — Herman heette dat kind. Dus
naar zijn vader.

De dokter was er. Dat was dus de auto van den dokter.
Het kind was ziek. Die rijkelui haalden gauw een dokter.
Of zou het zo erg zijn?

Hij ging niet vrolijk naar huis. Een gulden. Die had zijn
vrouw verdiend. En hij had haar afgesnauwd. Hij zou
misschien vrolijker met een kwartje geweest zijn. Zijn
rècht. Dat was handel.

„Hé! Afstappen!”

Van Loon schrok zich naar. Een opgestoken hand.
Politie. Verraad? De telefoon? . . . Hij stopte onmiddel-
lijk.

„Je rijdt zonder licht!”

Van Loon keek rond, zag lantaarns aan. — Ja, het was
donker.

„Nou zult u me niet geloven,” zei Van Loon dood-eerlijk,
„maar ik dàcht er gewoonweg niet aan. Ik kom net daar
uit de buurt, het was niet donker, toen ik er heenging, —
je praat wat en — je vergeet je lamp aan te doen.
Dáár! —” Hij drukte op het knopje van de dynamo, liet
zijn voorwiel draaien en een puntje gloeide geelachtig in

de elektrische fietslamp.

Van Loon lachte hard en zag wel, dat hij het pleit gewonnen had. De agent zocht met zijn zaklantaarn aan de voorstang, het stuur. —

„Je plaatje?”

Van Loon wees naar zijn revers, zijn plaatje in leren étui en zei trots: „Voor moed, beleid èn trouw! In een lijsie!” Hij grinnikte om zichzelf.

„Ga je gang en denk om je licht in het vervolg.”

Van Loon knikte. „Merci, agent en goeien-avond!”

Zie je wel, dat de mensen niet slecht waren. De politie niet. De rijkelui niet. Hij fietste nu sneller en opgewekter naar de Groene vaart.

Hij kwam thuis. De kamer was licht. Vrouw Van Loon zat oude kleren te verstellen. De zoon zat te lezen en was in een verre wereld.

„Asjeblieft.”

Een gulden glansde op tafel. De zoon lachte, sloeg op zijn knieën. Vrouw Van Loon keek er naar, toen naar haar man, — en zweeg.

„Nou? Wat zeg je daar nu van?”

Ze schoof de gulden naar haar man terug en zei beslist, ernstig: „Daar kan geen zegen op rusten.”

„En waarom niet, als ik vragen mag?”

„Omdat het van woeker en afpersing afkomstig is.”

Maar nu had ze toch te haastig geoordeeld. Gespannen luisterde ze naar het hele verslag. De doofstomme kon het verhaal met zijn ogen volgen. En toen Van Loon besloot met: „En zeg nu nog eens, dat die gulden van woeker en afpersing afkomstig is!” zweeg zijn vrouw verlegen. Maar dat zwijgen was ook een antwoord.

„O!” zei Van Loon, „dat dacht ik ook.”

„Ik deed het met liefde — zo'n schaap.”

„En wie goed doet, goed ontmoet, dat zie je al weer,” was de les, die Van Loon zei geleerd te hebben.

„Maar je geeft er Willem een kwartje van — voor zijn moeite.”

Dat zou hij hebben. Want zonder zijn plaatje had hij nog een bekeuring gehad.

En die avond had het buurtje weer veel te verhalen en het duurde lang, voor er stilte viel — en avondrust. Een jongensstem galmde een straatlied: „Amaliá.... en dat moet je niet doén....”

Maar in het voorste huisje knielde die avond een vrouw, de dunne haren om haar hoofd, en bad voor een kind, dat haar gisteren nog onbekend was.

6. VASTGELOPEN.

Een paar dagen daarna. De familie Koudijs zat aan de avondtafel. Moeder smeerde voor Toosje een boterham.

„Ik wil jam.”

Het kind was boos. Ze had een standje van moeder gehad, omdat ze met het strijkijzer de mat van de keukenvloer had willen strijken, wat moeder natuurlijk niet nodig vond.

„Mag ik jam, moeder?” verbeterde mevrouw Koudijs. Toosje mokte, haar mondje ver vooruit, zei niets. Stilte.

Vader zette verbaasd zijn bril op zijn voorhoofd. Toen had hij twee paar ogen, boven elkaar. Hij hield zijn mes, met boter er op, klaar om te smeren, verwonderd boven zijn bordje, keek met grote ogen Toosje aan.

Edu had schik. Moeder hield zich met moeite ernstig. Toosje zag vader aan en onderwierp zich pruilend: „Mag ik jam. . . .”

Vader trok de wenkbrauwen even op en neer en de bril glipte vanzelf van zijn voorhoofd op zijn neus, — precies, waar hij hoorde. Dat miste nooit.

„Op je tweede,” zei moeder, „dat weet je wel.”

„Ik wil geen tweede, ik wil er maar één.” Brrr, wat was ze uit haar humeur. Om bang van te worden.

„Goed, maar op je eerste krijg je niets.”

„Maar als ik nu geen tweede neem?”

„Dan ook niet. En nu eten.”

Ja, dat was zo de gewoonte bij het brood eten in dit huis. Op de eerste kwam alleen maar boter. Die heette: de boterham met tevredenheid. En van die gewoonte werd

alleen afgeweken, als je ziek was. Toosje was niet ziek, dus....

Ze keek erg boos, want Edu lachte. Om vader, die zo zuiver zijn bril met één rimpelbeweging op zijn neus had gemikt. Dat was zo'n grappig gezicht. Zó zag je twee glazen op een voorhoofd en wip! — voor de ogen.

„Moes, Edu lacht me uit.”

„Niet doen, Edu.”

O zo. Edu ook een standje. Ze zou opletten, nam telkens een hap, maar keek goed uit, of Edu moeders gebod overtrad. En — als je niet mag lachen, en je zus je kwaad zit te bespionneren, houd je dan maar eens goed.

Edu grinnikte.

„Hij lacht wéér!”

„Wees nu niet zo flauw, Edu.”

Het bleef mis. Telkens kriebelde Toos met haar pruilgezichtje Edu's lachspieren en dan begon hij weer. Het werd hoe langer hoe erger.

„Maar Edul”

„Ik kan het — niet helpen — die lach van mij — wil lachen....”

En om er een eind aan te maken, begon moeder te vertellen, wat ze vanmorgen van Jansje had gehoord. Die was er mee thuisgekomen van den slager.

„Wat kan een kind toch lelijk terecht komen, — moet je eens horen, man. Een jongen hier uit de buurt is met zijn hand in roestig blik gevallen, — dat is bloedvergiftiging geworden en nu is hij in het ziekenhuis geopereerd.”

„Het gevaarlijkste wat er is, een wond van roestig ijzer,” wist vader.

Edu was dieper door dit nieuws getroffen, dan iemand

merkte. En Toosje zag hij niet meer. Haastig vroeg hij:
„En hoe is het nu met hem?”

Moeder wist het niet.

„Wie is het? Hoe heet hij?”

Hij deed nog meer vragen, waarop moeder niet kon antwoorden. Edu wist meer dan moeder, veel meer. Het kon niet missen: dat moest — hij zijn.

„Wat is bloedvergiftiging?”

Vader verklaarde: „Als je vuil in je wond hebt en dat vuil gaat verder door je bloed.”

En moeder vulde vader aan: „Daarom zeg ik altijd tegen jullie, als je een wondje hebt: even wassen met boorwater en wat jodium er op.”

Vader en moeder praatten er nog wat over na. Edu nam zich voor, direct na het eten te gaan informeren.

Het was dus niet uit. Hij zuchtte. Hoe kon je nu prettig logeren gaan, als je wist. . . . Edu moest er niet aan denken. Als Herman eens — sterven zou — dááaraan.

Hij stond op toen de familie klaar was met de tafel, haalde zijn fiets uit de schuur, botste tegen de vleugel van zijn vliegtuig op, dat hij kraakte. Wat kon het hem schelen?

„Ga je nog uit?” vroeg moeder door het keukenraam.

„Wat heb je op je rug? Kom eens hier.” Moeder schrok. Een winkelhaak, niet groot, maar toch uitgescheurd.

„Hoe kom je daaraan?”

„Prikkeldraad.”

Moeder schudde het hoofd. „Waarom zèg je dat niet, Edu? Je weet — zo'n nieuwe blouse — het is een schande. En niets te zeggen. Foei! Vanavond beneden laten. Begrepen?”

„Ja moes.”

Het tweede, wat uitkwam. Wat moest nu nog volgen? Hij reed weg. In de richting van het huis, waar zijn schuldgevoel hem heentrok, vooral nu. —

Herman was nooit bij hem geweest. Edu kende hem pas, had een paar keer met hem gespeeld, voetbal, in het park. ze hadden eens met een stel jongens een verre wandeling gemaakt. Maar méér dan buurtkennisjes waren Edu en Herman niet.

Toch was hij nu het liefst regelrecht de tuin door, naar de bel gegaan, om te zeggen: „Ik ben een vriendje van Herman.”

Hij durfde niet. Hij fietste een paar maal het huis langs en zag een dame in de serre zitten met een groot meisje. Een eindje verder stapte hij af, zag een jongen, ook een buurtkennis.

„Weet je iets van Herman?”

„In het ziekenhuis. Hij is gesneden.”

„Hoe is het met hem?”

„Ik weet het ook niet.”

Dat was het juist: Edu wilde weten. Hij fietste met tranen in zijn ogen naar huis. Wéér een avond, een nacht vol onzekerheid. Hij hield het niet uit. Vlak bij huis keerde hij om, resoluut — hij zou het weten.

Wéér Hermans laan in, — Hermans huis. Vooruit, Edu! Vragen moet je! Weten! Het hek in. De bel. . . .

Zijn hart bonsde in zijn keel, toen hij de bel hoorde overgaan.

Voetstappen. Het luikje. De deur ging open. Hermans zuster.

„Juffrouw, ik kwam vragen, hoe het met — Herman is.”

„Het is wel erg, maar er is wel hoop op beterschap. Hij is geopereerd.”

„Dus — wordt hij weer beter?”

Edu's grote, bange ogen smeekten: o, zeg toch ja!

„Dat hopen we wel. De dokter kon nog niet veel zeggen. Wij gaan straks weer naar hem toe. Kom morgen maar eens weer horen. —”

„Ja. —” Hij stond een poosje stil. „Dag juffrouw. . . .”

Hij liep langzaam het erf af. Kon hij maar mee met die juffrouw. Dan zou hij hem kunnen zien en — nog meer weten. Nu wist hij nòg niets. Niemand wist iets. Die jongen niet, Hermans eigen zuster niet.

„God weet het — Edu —.”

Welke stem was dat? Het was de stem van zijn eigen angstig hart. Dat begon, terwijl hij naar huis reed, te spreken en dat spreken ging over in een gebed: „O Heere, ik heb het gedaan, ik heb het gedaan, maar maak Herman beter, o laat hem niet sterven, — ik heb zo'n spijt.”

Met ogen vol tranen kwam hij thuis, zette zijn fiets in de schuur.

Stil! Wat hoorde hij nu? Vader schreeuwde. Dat hoorde hij nooit. Ruzie? Waarover? Klachten? Toch politie? Kwam het nu toch — na alles — ook dàt?

Aarzelend, met de pas teruggedrongen tranen achter zijn ogen, kwam hij de keuken in.

„Kom jij eens hier!”

„Kalm, man!” Moeder smeekte er om. Toosje stond wit in de gang, met angstoogjes.

Edu wist. Het kwam. Het grote, gevreesde. De slag. Hij trilde, naar lichaam en ziel. Verzette geen voet.

„Kom hiér zeg ik je!”

Mijnheer Koudijs was zichzelf niet meer. De remmen waren los. Was dit de rustige, altijd beheerste man met die bril, — van daarstraks? Hij was een ander, onkenbaar.

„Beheers je toch, man! Je wéét toch niets.”

Maar mijnheer Koudijs nam Edu bij zijn kraag en arm en droég hem de kamer in, schreeuwend: „Jij zult — ik zal je...”

„De büren! man...” fluisterde moeder hard.

Dat woord bracht pas bezinning. Hij hijgde, slikte, nam zijn bril af, wreef hem driftig schoon, zette hem weer op. —

„Ga zitten —” zei hij met trillende stem tegen Edu.

„Ik kon het niet helpen!” —

Edu barstte los in snikken. Alle opgekropte angst en verdriet der laatste dagen kregen nu pas een uitweg. Hij lag met zijn hoofd op de tafel en snikte krampachtig, zonder op te zien.

Vader en moeder werden er bewogen van. Toosje ging de gang in, ook huilend. Langzaam week de toorn bij mijnheer Koudijs. Hij kreeg weer zijn volkomen zelfbeheersing terug, en hij had het land aan zichzelf, zich zo te hebben laten gaan. Hij nam de nieuwe beitel van een tafel, legde hem voor Edu neer.

„Edu —” begon hij, nu met heel andere stem.

Edu keek op — zag de beitel — keek zijn vader aan, toen zijn moeder — weer naar de beitel.

Vader wees op het vlijmscherpe stalen eind, de snee — daar was een stukje uit, een hoekje.

„Wat is dat?” Edu vroeg het oprecht, geschrokken. Zijn gezicht was nat.

„Ja — dat vraag ik je juist.”

„Dat heb ik niet gedaan.”

Teleurstelling bij vader en moeder. Edu voelde het wantrouwen.

„Edu — hij lag onder in de gereedschapskist, verstopt bijna — ik wou hem gebruiken — hij lag met het scherpe eind in de naad van de kist, — ik trok hem er uit en zag, dat hij kapot was.”

„Ik heb het niet gedaan,” hilde Edu nu weer onstuimig. Moeder wilde zich in het verhoor mengen, maar vader zei: „Stil, vrouw, ik ben nu kalm. Laat mij. — En je zei daarnet, dat je het niet helpen kon.”

De jongen kon geen zin meer uitbrengen. Hij kon niets doen, dan schreien en onverstaanbare, onsamenvangende woorden uitstoten.

„Dat niet — dat wel — ik lieg niet — de beitel — heb ik niet — alleen de oude — Hans — ook niet —”. Toen bijna brullend: „Dat hebt u zelf misschien — toen u hem er uittrok!”

Die laatste beschuldiging deed veel kwaad bij mijnheer Koudijs. Hij beheerste zich nu geweldig. Moeder had nu bewondering voor haar man. Zo'n aap van een jongen gaf zijn vader de schuld, van wat hijzelf had gedaan? Van wat hijzelf bekend had? Direct was hij door de mand gevallen, toen hij zei: ik kon het niet helpen. En nu niet alleen ontkennen, maar de schuld aan zijn vader geven. Mijnheer Koudijs merkte wel, dat hij niet opschoot.

„Ga maar naar boven.”

„Ik heb het niet gedaan. Waarom gelóóft u me niet. Ik heb de nieuwe beitel niet gebruikt.”

„Hans soms?”

„Ook niet — altijd de oude.”

Edu moest naar boven. Hij kleedde zich uit. Het was toch bijna donker. Hij ging in bed liggen, totaal van streek.

Vader en moeder stonden voor een raadsel.

Vader had de nieuwe beitel even nodig gehad en hem, na lang zoeken, onderin de kist gevonden — een homp uit de snee. Totaal bedorven. Een stuk fijn timmergereedschap van vier gulden vijftig. Hij was zelf zo voorzichtig met dit soort gereedschappen, was er zuinig op en wilde volstrekt niet hebben, dat kinderen er aan kwamen. Vandaar het uitdrukkelijk verbod, dat Edu en Hans heel goed kenden. Nu was het toch overtreden. De nieuwe beitel was gebruikt, en beschadigd. Door wien?

„Hij heeft het gedaan,” zei mijnheer Koudijs tegen zijn vrouw. Deze was er niet zó zeker van.

„Hij bekende toch direct, dat hij het niet helpen kon.”

Moeder kon het niet ontkennen.

„Edu jukt toch anders niet.”

„Maar nu wèl. Dat staat voor mij vast. Hij of Hans. En hij zegt: geen van beiden. Je voelt toch —”

„Misschien hebben ze ruw een ander stuk gereedschap er op gegooid — en dat er zó een stukje afgeslagen is.”

Mijnheer Koudijs schudde het hoofd. „Dit is er afgehakt door verkeerd, ruw gebruik. Hij is ergens tegenaan of in geslagen — enfin, hij is gebruikt. Want — hij lag verstoppt, met het kapotte eind in de naad van de kist geschoven.”

Dit stond voor hem vast. Moeder stond op. —

„Ik ga Hans eens roepen.”

„Dat kun je doen.”

Hans was nog niet naar bed. Hij mocht even mee. Na-

tuurlijk — als mijnheer hem wat wilde vragen.

Toen hij voor de doordringende ogen van mijnheer Koudijs stond, werd hij bleek en zenuwachtig. Hij zag de nieuwe beitel op tafel liggen.

„Hans, heb jij met deze beitel gewerkt?”

„Nee, mijnheer. Alleen met de twee oude.”

„Geen enkele keer?”

„Nee, mijnheer.”

„Heb je er Edu mee zien werken?”

Zie je wel, mijnheer Koudijs geloofde zijn eigen jongen niet.

„Nee, mijnheer, hij zei altijd: van de nieuwe boor en de nieuwe beitel afblijven.”

Afgesproken werk? Mijnheer Koudijs vond het vreselijk, dat zulke vermoedens bij hem boven kwamen. Hij kon het niet helpen.

„Geen ongelukje of zo — beken het gerust — als het zo is.”

„Nee, mijnheer.”

„Ga dan je gang maar. —”

Hans ging weg.

Zo bleven ze even ver. Vader zweeg, somber en verdrietig.

En boven lag Edu, nog na te snikken, zich suf te denken, zijn handen onder zijn achterhoofd. Kon hij maar rustig alles nagaan, van iedere dag, dat ze gewerkt hadden.

De eerste morgen. Edu en Hans hadden alles samen gedaan. Zonder nieuwe beitel. Toen was het dus vast niet gebeurd.

Die middag — ook niet. Alles hadden ze samen gedaan. Geen nieuwe beitel gebruikt.

De volgende morgen. Goed denken. Wacht — voordat ze naar de Groene vaart gingen, had Hans alleen gewerkt. Dat was tijdens het ontbijt. Was dat zo? Ja, want Edu wist nog goed, dat hij toen naar het werken had geluisterd.

Toen — naar de Groene vaart. Daarna samen gewerkt. Wat was er toen ook weer gebeurd? Edu spande zich in, het heel precies voor zich te halen. Hij had Hans gereedschappen aangegeven. — Wacht even. . . . Toen was hij geschrokken, omdat hij de beitel niet vond. — Hans kwam er bij. Hij lag onderin. Toén lag hij dus al onderin. Hans wees er op, lachte. Neen, er was niet mee gewerkt. —

Hoe kwam hij zo onderin? Edu wist het niet. Zuchtend keerde hij zich om, snikte weer.

Alle verdriet wentelde op hem aan, om hem heen, als stapels, als bergen, en hij kòn er niet overheen zien. Wèg was alles. Ook Aalsmeer. Maar het vreselijkste van alles was: vader en moeder vertrouwen mij niet meer, geloven me niet. Vroeger zei moeder: Edu zegt ja, en dan is het zo. Ze geloofden hem. Nu niet meer. Wie had hij nu nog in de wereld? Niemand.

Edu was alleen — met zijn schuld en zijn onschuld beide. Moeder was in hevige strijd met zichzelf. Nooit had ze Edu gewantrouwd. Nu nòg niet. Maar ze begreep hem niet.

Ik kon het niet helpen. — Ik hèb het niet gedaan.

Ze ging na, of er misschien de laatste tijd meer bij Edu was voorgevallen, wat op oneerlijkheid kon wijzen. — Die twee cent voor spijkers? Had zij ja gezegd, of had hij er dit van gemaakt? Vreselijk was dat. Moeder twijfelde

aan haar kind.

Ze kon de onzekerheid niet dragen en zei tegen haar man:

„Ik ga eens met hem praten. Hij is nu rustig.”

„Ja — dat is goed.”

Toen Edu moeders verdrietig gezicht zag, ging hij rechtop zitten. Ze lagen in elkaars armen. Moeder en kind schreiden beide. En kusten elkander.

„Ik hou zoveel — van je, Edu.”

„Ja — moeder — ik ook van u.”

Een last viel van hem af. De last van de eenzaamheid. Hij had weer iemand — het beste der wereld — zijn moeder en haar liefde. Hij had weer steun en hij hield er zich aan vast. Hij hield haar hoofd vast en haar schouders.

„Geloofst u me nu weer?”

„Ja — ik geloof je.”

„Dan is het goed. Zeg het dan tegen vader, moeder — dat ik het niet gedaan heb.”

„Ik zal het zeggen. — En — vertel me dan, waarom je eerst zei, dat je het niet helpen kon.”

„Dat was — wat anders, moeder, iets heel anders.”

„Wat dan?”

„Herman —”

„Wie is Herman?”

„Dat is die zieke jongen, die — bloedvergiftiging heeft.”

„Maar kind!” — Moeder fluisterde angstig.

Edu verborg niets. Nu was er het ogenblik van spreken. Hij biechtte.

Toen bad een moeder met haar jongen. Om Hermans leven baden ze. En om schuldvergeving. En om een oprecht hart.

Edu wist nu: hij werd vertrouwd door zijn moeder. Al begreep zij van die beitel nog niets. Edu had er niet mee gewerkt en hem niet stuk verstoep.

's Avonds zat ze de winkelhaak in zijn blouse te maken. Ze deed het met zorg, heel precies — en met veel liefde.

Mijnheer Koudijs lag die nacht uren wakker, met spijt over zijn drift, maar ook met die knagende onzekerheid, of zijn jongen de schuldige was of niet. Zijn vrouw had zekerheid: Edu was onschuldig. Vader niet. Edu — of Hans, één van beide jongens wist er van. Hij herinnerde zich die middag, toen Edu zo stil aan tafel zat, zo onrustig en afwezig met zijn gedachten. . . . Zou het toen gebeurd zijn? Toen al? Zouden ze het samen gedaan en elkaar beloofd hebben te zwijgen? Dat stond voor hem vast. — Wat moest hij nu verder doen? Hij kwam er niet uit. —

's Morgens aan tafel was vader nog stiller dan anders. Edu vond het beklemmend aan het ontbijt. Moeder knikte hem vriendelijk toe, om hem te troosten. Die begrepen elkaar. Tussen vader en hem was het niet in orde. Nog lang niet.

Toen mijnheer Koudijs wegging, deed hij een slotje op de gereedschapskist. Ook met de oude mochten de jongens niet meer werken.

Edu en moeder hadden het begrepen. Ze vroegen vader, of Hans niet meer bij Edu mocht spelen. Geen bezwaar — maar de gereedschapskist bleef dicht.

Die morgen ging Edu uit zichzelf naar Hermans huis. Nu zonder dralen. Francien, het dienstmeisje, deed open.

„Hoe is het nu met Herman, juffrouw?”

„O,” zei ze opgewekt, „hij heeft een goede nacht gehad en

de dokter is erg tevreden."

„Wordt hij beter? Komt hij thuis?"

„O neen, nog lang niet. Hij is nog te zwak. Maar hij is veel beter dan gisteren. Fijn hè? Ben je een vriendje van hem?"

Edu knikte, zei vlug: „Dag juffrouw!" en ging weg.

Ben je een vriendje van hem? Ja. — Maar hij was een vriendje, dat nog moest leren, wat *trouw* was. Hij was een vriendje, maar niet in de nood. „Edú!" Kleine Herman had hem om hulp gesméékt. Hij was gevlucht. En hij dacht aan het verhaal van Jezus in Gethsémané. Blijf waken! — De vrienden waren gevlucht. En Wie stelde zijn leven voor zijn vrienden? —

Edu ging naar zijn moeder het goede nieuws brengen. Zij had er om gevraagd. Want ook zij was in spanning, omdat zij wist, dat haar jongen er onder leed. Ze stond de ontbijtboel af te wassen, toen hij de keuken in kwam.

„Hè!" zuchtte ze. Er viel een pak van haar hart. „Daar ben ik nu zó dankbaar voor, dat God zo goed is en ons heeft gehoord."

„Ik ook, moeder."

Hij nam een kopjesdoek en droogde de natte bordjes af,

om maar wat te doen uit dankbaarheid, voor moeder ook,
-- en om even bij haar te zijn.

„Het dienstmeisje vroeg: ben jij een vriendje van Herman? Ik zei ja. — Maar een echte vriend was ik niet, hè moeder. Want ik liep weg.”

Moeder streelde hem met haar natte hand over zijn hoofd en zei toen die gezangregels op, die Edu zo dikwijls op school had gezongen: „'t Faalt aardse vrienden vaak aan krachten, maar nooit een Vriend als Jezus is.”

Edu had ze nog nooit zo goed begrepen als nu. En ze zwen — de één waste de bordjes en kopjes af, de ander droogde ze en droeg ze naar binnen.

Buiten floot een jongen.

„Daar is Hans. Hij roept je.”

Edu had het gehoord — en ging.

„Zullen we gaan werken? Kijk eens, een haak, voor de staart. Bij het landen stuit hij dáárop — die moet er ook nog aan.”

Omdat Edu neen schudde, vroeg Hans: „Waarom niet?”

„Vader wil het niet meer. Ik mag niet in de schuur werken.”

„En hij is toch naar het kantoor?”

„De kist is dicht, op slot.”

„Om de beitel?”

„Ja — hij wil eerst weten, hoe het gekomen is — wie het gedaan heeft.”

Ze stonden nu in de schuur, bij hun Hercules. De verf was zo glanzend opgedroogd. Hans keek spijtig naar de kist. Zonder gereedschappen kon je niet verder.

„En als je het zegt, mag je dan weer?”

„Wat zegt? Weet jij er dan wat van?”

Edu keek hem verbaasd en doordringend strak aan. Hans ontweek die blik.

Edu greep hem bij zijn arm.

„Zeg het dan eerlijk, Hans, weet jij. . . .”

Een verlegen glimlach. Draaien met schouders. Toen:

„Nou, dan zal ik het zeggen. . . . Ik weet het.”

„Heb jij het dan gedaan?”

„Per ongeluk — die oude beitel ging niet. Toen nam ik even de nieuwe — hiér was het voor —” en hij wees op een rand van de oude, voorste kist — „daar zat een spijkertje — kijk, hier zit het nog — daar schoot hij tegenaan en toen — brak er een hompje uit.”

„Waar was ik toen?”

„Eten, die morgen. Ik heb hem toen onderin de kist gelegd. Ik was bang, dat jij het zou zien.”

Edu was diep onder de indruk. Daarom ging Hans schouderchokkend door: „Nou ja — een ongelukje, ik was toch ook niet zo kwaad, toen jij die verf omschopte?”

„Maar die beitel kost vier gulden vijftig — en ik zei je nog zo. . . .”

„Je vertelt het niet aan je vader, hoor! — je zegt gewoon: ik weet het niet.”

„Ik zeg het wèl. Hij gelooft vast, dat wij het gedaan hebben en hij zegt: ik wil het weten. Eerder krijgen wij geen stuk gereedschap. Ook geen oude. Hij — vertrouwt me niet meer.”

Hans had spijt van zijn bekentenis. Onrustig zei hij:

„Maar als hij dan naar mijn vader gaat en zegt: betalen!”

„Dat doet mijn vader niet. Wil ik het aan mijn moeder gaan zeggen? Direct?”

„Ben je dol? Niet doen! Ik — ik ga weg. Maar — de helft van dit is van mij.” Hij wees op Hercules, en ging heen.

„Toe Hans, blijf nu, mijn moeder doet je niets, als je het eerlijk zegt, is ze niet kwaad, vast niet. Gelóóf me nu, Hans. Ze is blij.”

„Omdat jij het niet bent — en ik kan betalen.”

Och, Hans snapte daar niets van; van de blijdschap van ouders om een eerlijke bekentenis, zonder draaiertjes. Hij liep, toen Edu naar binnen was, het poortje door, maar durfde niet de tuin uit. Ze zouden hem dan zien weglopen en hem laf vinden. Hij ging met zijn rug tegen de buitenmuur van het huis staan, om een hoek, en had hekel aan de hele wereld, het meest aan zijn eigen bekentenis, die hij nu een domheid vond.

Hij wachtte, schopte met zijn hak tegen de muur: hij wist niets anders te doen. Lang hoefde hij niet te mokken. Mevrouw Koudijs kwam er aan. Ze scheen warempel nog blij ook.

„Is het waar, Hans, dat je . . .”

Och, ze hoefde niets meer te vragen, ze zag het, ze voelde het.

„Waarom heb je het niet direct gezegd, Hans? Als je eens wist, wat we uitgestaan hebben . . .”

Hans kon er niets op antwoorden.

„Dat begrijp je toch, Hans. Doordat je het verzwegen, viel de verdenking op Edu. Mijnheer vond het niet alleen vreselijk, dat die dure beitel stuk was, maar vooral, dat hij verstópt was. Voel je dat, Hans?”

„Ja, mevrouw.” —

„Als je iets verkeerd gedaan hebt en men vraagt je er naar, dan moet je altijd maar dapper zijn. Begrijp je,

Hans? Het is niet makkelijk, schuld te bekennen — joken en verbergen is soms veel makkelijker, maar je weet toch ook wel, dat God je ziet? Voor Hem kun je niets verbergen — voor mensen wel — voor God niet. Begrijp je dat, Hans?"

Moeder was zacht, vriendelijk, meelijdend. Edu had nu ook met Hans te doen, omdat hij zo stil naar het grint keek. Met de punt van zijn schoen maakte hij een gaatje in de grond.

Hans had wel meer zo horen spreken, maar hij geloofde nooit, dat de grote mensen dit meenden. Ze zeiden het altijd maar, om achter de waarheid te komen, en je dan te kunnen straffen. Hans had dit dikwijls genoeg gemerkt. En — de grote mensen jokten elkaar ook wel eens wat voor. Ja, zijn moeder jokte wel eens tegen zijn vader, als deze iets niet weten mocht. Hans stond er dan bij en hielp zijn moeder een handje, — die begrepen elkaar met een knipoogje.

Hier ging dat anders, dat merkte hij nu. Hij voelde nu ook iets van spijt, juist omdat mevrouw Koudijs hem niets verweet, geen standje gaf, alleen maar vriendelijk was en goed.

„Beloof je nu, Hans, dat je je best ervoor zult doen?"

Hans knikte. Mevrouw Koudijs ging weg. Edu bleef bij zijn vriendje staan en schraapte nu, net als Hans, met zijn schoen het grint op een hoopje.

En de warme Augustuszon bescheen hen.

Er kwam een straatorgel langs, getrokken door een klein paard, dat maar ja knikte tegen het asphalt, en steeds maar doorliep. Er liep geen orgelman bij, om aan de

zwengel te draaien; dat werk deed nu een motortje, het poefte blauwe damp uit.

„Zeg,” zei Edu, „als we eens zo'n dingetje voor Hercules hadden.”

En ze lachten weer. —

7. LICHT EN LUCHT.

Niemand was er gelukkiger dan mevrouw Koudijs, toen ze haar man kon inlichten over het raadsel van de gehavende beitel. Het was ook voor mijnheer Koudijs een opluchting. Hij wist het nu tenminste.

Hij voelde zich beschaamd. Ook, omdat hij zijn jongen niet geloofd had — en dan — om zijn drift, die hem de baas was geweest.

Hij nam Edu's hoofd in zijn handen, keek hem aan en gaf hem een kus. Toen een tik tegen zijn wang. En zo sprak vader meer dan met woorden. Het is weer goed tussen ons, jongen, — ik heb me vergist, vreselijk vergist. Nu is het alles voorbij, gedaan, verleden.

Vader informeerde naar Herman en was dankbaar voor het laatste, hoopvolle nieuws. Er was weer licht in het huis en in de toekomst. Nu dreigde er niets meer voor Edu. De komende dagen wenkten hem nu — logeren bij oom Maurits. — Wat kon hij nu nog doen, om alles nòg mooier en beter te maken? Hij dacht er over na, met verlangen en vond dit:

„Moeder, als ik nu eens vier gulden en vijftig cent uit mijn eigen spaarpot aan vader gaf, zou hij dan weer hélemaal goed op me zijn, want hij is nog een beetje stil.”

„Je bent een beste vent, je mag het, hoor, als je het zelf prettig vindt. Maar vader is werkelijk niet kwaad meer op je, ik weet dat zeker.”

Edu hield woord. Moeder maakte het spaarbusje open. En toen ze 's avonds gingen eten, vond vader vier guldens en twee kwartjes naast zijn bordje. Edu lachte, toen hij vaders gezicht zag.

„Maar jongen — dat hoeft niet.”

„Ja, dat moet wèl. Wat je kapot maakt, moet je betalen, dat zegt mijnheer op school ook.”

„Moet ik het dan in mijn portemonnaie doen?”

„Ja.”

„Nou, vooruit dan maar, ik heb nog nooit zoveel geld bij elkaar gezien. Ik ben rijk.”

„Ik indoen,” zei Toosje. Vader hield gedwee zijn portemonnaie op en de kleine meid deed de geldstukken er één voor één in.

De dag vóór het uitstapje naar Aalsmeer was Herman thuisgekomen. Hij moest toch nog het bed houden. Zijn rechterarm was in het verband, de wond was nog niet dicht. Vriendjes mochten er nog

niet bij hem.

Maar toch wist Edu nog iets voor hem te doen. Hij zocht met zijn vader een aardigheidje uit, in een speelgoedwinkel: een vliegtuigje van twee kwartjes. Edu verzekerde, dat het een Fokker was. Maar er stond geen naam op. Thuis tekende hij op een klein strookje papier met drukletters: *Hercules*. Dat plakte hij er op.

Toen gaf hij het aan Tonny, die op straat speelde.

„Dit is voor Herman.”

„Om te lenen?”

„Nee, dat mag hij houden. Dag!”

En Edu reed weg.

De echte Hercules werd naar Hans gebracht. De jongens droegen het vliegtuig samen voorzichtig naar een bergplaats in Hans' tuin. Het was een hele sjouw.

„Zul je er goed voor zorgen? Hij blijft van ons samen.”

„Ja — ik zal hem nog mooier maken. Ik weet nog veel meer.”

„Maar niet bederven, hoor?”

„Ga jij maar naar Aalsmeer — ik ga naar Batavia, met Hercules.”

„Over vijf dagen ben ik terug.”

„Dan ben ik ook al weer terug. Want die motor van mij . . .”

„Is nog niet betaald,” spotte Edu.

Hans vond hem duur genoeg en Edu sprak het niet tegen.

Was er ooit een jongen gelukkiger uit logeren gegaan? Oom Maurits was bloem- en boomkweker. Rozen en gladiolen, chrysanten en hyacinten — hij had ze nog nooit zo schoon gezien.

Nog schoner vond hij, wat hij elke dag boven zich zag gebeuren. Daar dreven de grote vliegtuigen van en naar de luchthaven Schiphol. Hij kon er niet genoeg van krijgen.

Ze gonsden aan, ronkten, daverden en bulderden soms laag over hem heen en hij keek ze met open mond na, tot ze zacht brommend wegsuisden over de verre boomtoppen naar andere werelden.

Maar het schoonste voor hem was bewaard tot de vierde dag.

Vader had alleen gezegd, dat het mooi weer was, om een tochtje met een bus te maken. Anders niet. De bus bracht hen over de ringdijk van de Haarlemmermeer naar niets minder dan. . . . Schiphol. Edu wist niet, hoe hij het had. Gebouwen, vliegvelden, loodsen, de grootste machines van Europa, die landden en opstegen. De sirenen loeiden, luidsprekers riepen, vliegeniers, werktuigkundigen, marconisten, reizigers liepen af en aan.

Hier was het leven en de beweging van een grote luchthaven, hier was voor Edu een totaal nieuwe wereld, waarvan hij het bestaan niet had geweten.

Hij zei bijna niets, soms een uitroep van stomme verbazing: reusachtig! Maar meest was hij stil, keek, — aan twee ogen had hij te weinig.

Vader snuffelde in zijn portemonnaie. . . .

„Hoeveel geld heb jij bij je, Edu?”

Hij haalde zijn zakdoek voor de dag, peuterde een knoop los en telde twee en twintig cent. Hij had een kwartje van oom Maurits gekregen en een ijsco van drie cent gekocht.

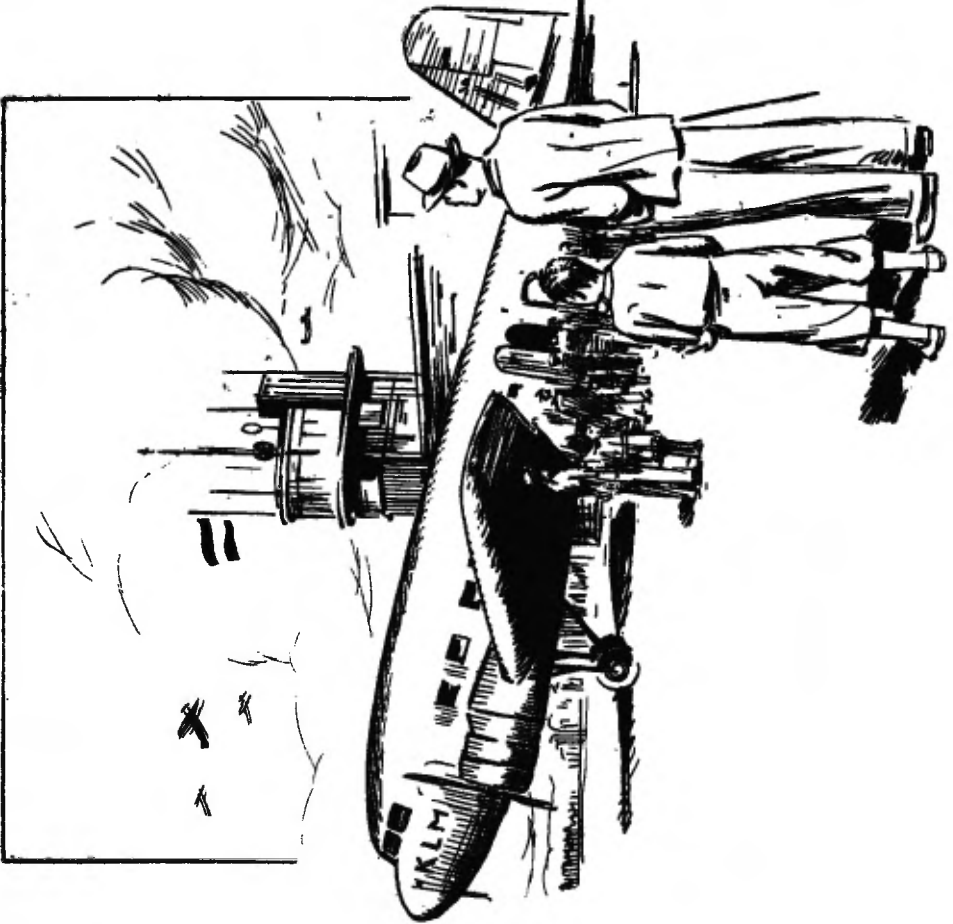
„Twee en twintig cent.”

„Niet genoeg,” zei mijnheer Koudijs teleurgesteld. Toen, ineens: „Vooruit! Kom maar mee.”

Wat ging er nu gebeuren? Vader ging naar een loket: „Twee stuks alstublieft.” Betaalde. Ze liepen naar een grote Douglas, waar veel mensen stonden.

„Maar vader. . . .”

„We gaan het vliegtuig van binnen bekijken.”

Kaartjes werden nagezien. Edu stapte het trapje op, achter anderen. Die gingen zitten. Hij ook, naast zijn vader.

„Gaan we....”

„Nee, we gaan nog niet, even geduld.”

De jongen wist niet, wat hij doen moest van spanning en vreugde. Hij werd vuurrood, draaide op zijn stoel, lachte maar, keek door de raampjes naar de grond — hij zag de vliegeniers de cockpit ingaan — het personeel liep druk heen en weer.

Een sein. Deuren sluiten. Beweging. Zwaar gegrom van motoren. Schroeven zag je niet meer — wazige cirkels. De Douglas reed — langzaam — sneller — raasde over het veld.... dat zonk plots weg, dieper en er was niets dan het rustig gegons der motoren. —

Edu vloog. Een droom — maar één, die nooit werkelijker had kunnen zijn. Hij vloog — daar lag de wereld, diep onder hem, rijen daken, met strepen er tussen — op die strepen bewogen stippen, kleine en grotere, door en langs elkaar. Groene vlakken, met glimmende strepen — de velden met sloten, kanalen.

„Aalsmeer....” zei vader in zijn oor. Edu keek, zijn ogen waren niet te verzadigen. — Moeder! ik vlieg, ziet u ons? we vliegen over u heen. — Hans, als je dit eens wist! In een Douglas, een echte! Herman.... ach, die lag in zijn bed. En hij, Edu, zat hier hoog in de lucht, te genieten.

Als Herman hier zat, op zijn plaats — en Edu in bed, gewond.... zo had het kunnen zijn. Verdiend heb ik het niet, dacht hij even met stille pijn, midden in zijn groot geluk. Hij voelde zich klein, daar boven de wereld, in het

ruim, waarin hij rondzweefde.

Het was een kwartier — en het was om, eer hij het wist. Hij zag, dat hij zwenkte, daalde. De gebouwen zag hij weer. De grond naderde. . . . een zachte stoot, een deining. . . . uitrijden, langzamer. — Stil.

Vader keek zijn jongen aan. Ze lachten samen.

„Hoe was die?”

„Knal.”

Hij kon het niet zeggen — het was te veel geweest.

Ze gingen naar huis met de bus; die was nu zo gewoon en benauwd.

„Maar vader, dat heeft toch veel te veel gekost.”

„Welneen, je hebt het zelf betaald.”

Edu keek zijn vader met grote, niet begrijpende ogen aan.

„Reken maar zelf, jij gaf me vier vijftig. Het vliegtuigje voor Herman, dat was twee kwartjes. Het vliegen kostte vier gulden. — Maar nu heb ik niets meer over, hoor!”

Edu schudde het hoofd. Wat moest je nu daarop zeggen?

Toen hij in Aalsmeer kwam, juichte hij zijn moeder tegen: „Moeder! ik heb gevlogen!”

Moeder deed stom-verbaasd.

Wat wist Edu ervan, dat het complot door haar gesmeed was? —

Enkele weken later. De school was al weer begonnen. Na schooltijd zaten Hans en Edu in de schuur, met Hercules, die er allerlei fraaiigheden had bijgekregen.

Ze hadden met hem al de hele wereld doorkruist, losse kaarten van een oude atlas lagen als bewijzen van hun

vluchten in de cockpit.

Ze hadden veel pech gehad met de onbetaalde motor. Noodlandingen in woestijnen waren dikwijls harde noodzaak geweest. Met als gevolgen daarvan: gevechten met wilde dieren en woestijnrovers. Ze gingen nimmer zonder vuurwapenen hun tochten ondernemen. Met pistooltjes van een dubbeltje en een cent klappertjes joegen ze alles op de vlucht!

Steeds waren ze er wondergoed afgekomen. —

Nu waren ze op een tocht naar de Pool. Omdat het in de schuur zo gloeiend warm was. Ze waren neergestreken op een ijsveld. IJsberen naderden — wit en stil. . . .

„Sst. . . .”

Het tuingrint knarste. Er naderde iemand de schuur. Hans en Edu keken tegelijk naar de deur, die openging. Herman. Bleek. Zijn hand nog in een dun verband. Hij lachte.

„Hallo! Herman!”

„Ha die Edu! — dag Hans! Wat een fijn ding zeg!”

„Mag je weer buiten?”

Maar hij gaf geen antwoord en zat het werkstuk van voor naar achteren, van buiten naar binnen te bekijken. —

„Wat een reusachtig fijn ding zeg! O ja, nog wel bedankt, Edu, voor dat vliegtuigje, Hercules. Hoe kwam je aan die naam?”

De jongens wezen op de witte letters van hun eigen „kist”.

Herman lachte. „Zeg, mag ik eens vóórin?”

„Voorzichtig, met je hand.”

„Ga weg — die is al lang beter.”

Het was dezelfde Herman weer. Vrolijk en druk zat hij direct midden in het spel. Overal zat hij aan te peuteren en te draaien. Alles met zijn linkerhand.

Edu lachte, had er schik van, maar Hans stond duizend angsten uit voor zijn motor, want Herman sprong zo raar en wild met al die fijne instrumenten om.

„Pas op jô, je maakt de hele zaak kapot!”

„Ga weg — ik heb er best verstand van. Nietwaar, Edu?”

„Ja — hij heeft er verstand van, dat is waar, Hans.”

„Maar het is niet van jou! Het is van Edu en mij.”

Herman keek Hans aan, heel verwonderd en stapte uit de cockpit. Hij dacht aan iets, wat zij niet wisten, maar dat hij hun nu eens even zou vertellen.

„Wil ik jullie eens wat zeggen? Dit — de wielen — dat dingetje — die motor, dat en dat. . . .” en hij wees op al het ijzer van de roesthoop aan de Groene vaart, (hij herkende alles nog heel goed), „dat heeft *mijn* vader betaald.”

„Hè? Wat?”

„Ja! Die ijzerboer, die vodden- en benenboer, wou jullie namen weten, om jullie te laten betalen. Toen zei mijn vader: hier, dat betaal ik.”

„Hoeveel?”

„Een gulden.”

„Dat is een schànde, dat is afzetterij. Dat is. . . .” riep Hans.

„Nou ja — het was voor nog wat anders ook. Maar zeg nu nog eens, dat hij van jou alleen is!”

En die hand, — dachten de jongens er bij. Maar ze zwegen.

„Zeg jij het eens, Edu.”

„Nee Hans, het is eerlijk, Herman heeft er eigenlijk het meest van ons allemaal aan betaald....”

I N H O U D

	Blz.
1. De vliegtuigbouwers	7
2. Om oudroest	24
3. Het slachtoffer	34
4. De voltooiing	47
5. De boete	63
6. Vastgelopen	79
7. Licht en lucht	98